

The Project Gutenberg eBook of Orjan oppi, by Arvid Järnefelt

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Orjan oppi

Author: Arvid Järnefelt

Release date: November 29, 2004 [EBook #14208]

Most recently updated: December 18, 2020

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ORJAN OPPI ***

Produced by Tapio Riikonen

ORJAN OPPI

Näytelmä viidessä näytöksessä

Kirj.

Arvid Järnefelt

Otava, Helsinki, 1902.

HENKILÖT:

TIITUS FLAVIUS, Jerusalemin hävittäjä.

VESPASIANUS, hänen isänsä.

DOMITIANUS, hänen veljensä.

DOMITIA.

BERENICE, juutalainen ruhtinatar.

LYSIMAAKOS, orja, lääkäri.

CASSIUKSEN VELJEKSET.

AULUS CAECINA.

KVEESTORI.

FILOSOOFI.

RUNOILIJJA.

CALLIAS, henkilölääkäri.

SENTTUURIOITA, SENAATTOREJA, PATRIISEJA, RITAREJA, YLEISÖÄ, KANSAA, ORJIA, SOITTAJIA.

ENSIMÄINEN NÄYTÖS: Judean maalla. TOINEN JA VIIDES NÄYTÖS: Keisarillisessa yksityisasunnossa ulkopuolella Roomaa. KOLMAS JA NELJÄS NÄYTÖS: Koomassa. (Vv. 68-81 j.Kr.)

ENSIMÄINEN NÄYTÖS

Roomalaisten leiri Judean maalla. Vasemmalla näkyy telttoja, oikealla alkaa vanha puutarha. [Kaikki »oikeaan» ja »vasempaan» osotukset ovat määrätyt katsojasta päin...]

Joukko senttuurioita (upseereja) istuu juoden ja arpanappulaa heitellen kentällä. Juutalaiset tytöt kantavat edestakaisin kukkia ja juomia koreissa. Auringonlaskun aika.

1:NEN SENTTUURIO: (tulee perältä) Leiripäällikkömme on saanut suuria uutisia Roomasta.

MUUT SENTTUURIOT: Anna kuulla!

1:NEN SENTTUURIO: Galba on Roomassa murhattu.

MUUT SENTTUURIOT: Oo, mitä sanot? Kuinka? Kuka? (nousevat).

1:NEN SENTTUURIO: Rooman pretoriaanit ovat huutaneet Othon Caesariksi. Galba murhattiin torin laitaan.

(Juutalaiset kulkukauppiaat kokoontuvat senttuurion ympärille kuulemaan).

2:NEN SENTTUURIO: Otho on huono keisariksi. Ei hänen naamastansa voi päättää onko hän mies vai nainen. Ja hän kävelee epäilyttävästi.

MUUT SENTTUURIOT: (nauravat).

1:NEN SENTTUURIO: Hiljaa, hiljaa. Vespasianus ilmoittaa, että huomenna otetaan legiooniltamme uskollisuudenvala Otholle.

2:NEN SENTTUURIO: Uuu,—ai, ai,—mutta ennen kuin minä majesteettirikoksesta haastetaan, on Roomassa jo kolmas keisari. Vitellius ehkä!

(Naurua).

1:NEN SENTTUURIO: Kuulkaa vielä toinen uutinen.

MUUT: No?

1:NEN SENTTUURIO: Tiitus on jättänyt sikseen Rooman matkan ja palannut Korintista tänne Judean leiriin.

2:NEN SENTTUURIO: Sen arvaakin. Rooman matkan tarkoitus oli päästä ukko Galban suosioon ja ottopojaksi ja sitä tietä Rooman keisariksi.

1:NEN SENTTUURIO: Hiljaa, hiljaa, täällä on syrjäisiä!—Ja kolmas uutinen—.

MUUT SENTTUURIOT: Anna tulla!

1:NEN SENTTUURIO: Tiituksen palaus merkitsee niinpaljon kuin että meidän legioonamme nousevat jalkeille, ja jo huomenna alkavat marssinsa Jerusalemia kohden.

(Juutalaiset kulkukauppiaat ja tytöt päästävät hätähuudon ja juoksevat eri haaroille pois).

SENTTUURIOT: (nauravat). Tavaransa he meille sentään jättivät. (Ottavat viinileilejä ja laakerin oksia koreista ja asettuvat jatkamaan juominkeja seppelöiden toisiansa.)

2:NEN SENTTUURIO: Pelkkiä hyviä uutisia! Terve vanha Vespasianus, leiripäällikkömme! Nuku rauhassa teltassasi, mutta anna poikiesi huvitella! Ja terve Otho, uusi imperaattorimme! Terve!

3:S SENTTUURIO: Vai sinne ne Tiituksen toiveet menivät! Sen taisi arvatakin.

1:NEN SENTTUURIO: Älä sano. Tiitus on palannut tänne varmempana kuin koskaan.

2:NEN SENTTUURIO: No? Onko hänellä nyt toivo päästä Othon ottopojaksi.

1:NEN SENTTUURIO: En tiedä. Varmana hän vaan on palannut. Hän on kuin hullu onnestansa. Ennen se oli vaan epävarmaa hapuilemista,—sanoo hän:—nyt uskon itsekin.

2:NEN SENTTUURIO: En minä vaan usko. Minäkin tunnen Rooman.

3:S SENTTUURIO: Ei Tiitus roomalaisille kelpaa! Ovatko hänen kasvonsa roomalaisen kasvoja! Eivätkö ne ole pikemmin gallialaisen nousukkaan, jolta puuttuu vaan kierretty viikkiparta!

4:S SENTTUURIO: Älkää sanoko, onhan Tiitus kasvatettu Neeron hovissa.

2:NEN SENTTUURIO: Käytös olisi meidän Tiituksella mainio. Mutta suku— suku ei kelpaa minnekään! (kuiskaten) Luvalla sanoen: meidän kunnan leiripäällikkömme, vanha Vespasianus, on peräisin jotain gallialaista orjasukua.

3:S SENTTUURIO: Sanotaan, että Vespasianus ennenkuin pääsi armoihin, oli tavallinen koronkiskuri ja aasinkauppias. Ei semmoiset suvut kelpaa Rooman pretoriaaneille.

2:NEN SENTTUURIO: Ei. Niille pitää olla hienompaa lajia.

4:S SENTTUURIO: Ja oikein nuoria ja irstaita, että Rooma saisi mielin määrin huvitella.

1:NEN SENTTUURIO: Semmoisenpa maineen Tiituskin koetti jättää Roomaan itsestensä. Roomassa sanottiin, ettei hänen elämällensä itse Neerokaan vedä vertoja.

2:NEN SENTTUURIO: Aih, aih, niillä sitä pitää olla laskuja!

5:S SENTTUURIO: Tuolla hän tulee.

MUUT SENTTUURIOT: (hyppäävät ylös, menevät perälle, katsovat vasemmalle).

5:S SENTTUURIO: Katsokaa kuinka hänen kasvonsa palavat!

2:NEN SENTTUURIO: Ja kuinka hänen silmänsä loistavat ja liekehtivät!

1:NEN SENTTUURIO: Nyt, veikot tulee hauska yö!

KAIKKI SENTTUURIOT: Terve, Tiitus Vespasianus!

TIITUS: (näyttäytyy perällä). Terve ystävät, terve toverit! Tässä minä olen!—Ah, ystäväni, minun aijottu otto-isäni pistettiin kuoliaaksi, ennenkuin hän ehti ottopoikaansa nähdäkään. Tässä tulen minä orpona jälleen teidän joukkoonne. Ha-ha-ha.

2:NEN SENTTUURIO: Meille kuitenkin kerrottiin, että sinulla nyt on varmemmat takeet kuin lähtiessäsi.

TIITUS: Totta on teille kerrottu. Epävarmana ja epäillen minä läksin, mutta palaan täynnä varmuutta ja toivoa.

1:NEN SENTTUURIO: Istu tänne keskellemme. Katso, me kestitsemme sinua jalommilla juomilla kuin koskaan ennen. Istu tänne ja kerro meille. Onneksesi Tiitus!

(Senttuuriot juovat).

TIITUS: Minä tiedän, te odotatte perusteita, todennäköisyyksiä ja sitovia johtopäätöksiä. Ei mitään minulla ole niistä kaikista. Olen paljaampi kuin milloinkaan. Mutta varmuus asuu rinnassani.—Minä tulen Kyprosta. Kuulusassa Paafon tempelissä uhrasin kalliit uhrit jumalille. Mutta kun minä seisoin alttarin ääressä ja savu nousi työntä taivasta kohden, katsoi ylipappi Sostratos sen mustia kierteitä ja puhui minulle ja ennusti minulle tulevaisuuteni juoksun. »Sinusta tulee suuri hallitsija, sanoi hän;—sinä olet täyttävä maailman hyvillä töillä; ei ole niin rakastettua ollut kuin sinä olet oleva, sillä jotka sinun jumalaiset kasvosi nähdä saavat, rupeavat vapaaehtoisesti sinun orjiksesi, ja maat, joihin sinun jalkasi koskee, antautuvat itsestensä sinun alamaisiksesi. Itä ja Länsi ovat sinut herraksensa ylistävät ja Rooma on sinun nimeäsi jumaloiva.»—Niin hän sanoi. Ja tiedättekö, tunsin koko olentoni ihanasti vavahtavan. Sydämmeni paisui, rintani kohosi ja siitä hetkestä minä olen niin varma, niin varma, niin varma—

2:NEN SENTTUURIO: Terve, tuleva caesar!

TIITUS: Tiedänhän minä, että te kaikki uskotte. Ja koko Rooman lemmikki minä olen. Siinä on minun pohjani ja perustukseni.

2:NEN SENTTUURIO: Terve, Tiitus! Älä unohda minua täällä kaukaisessa Aasiassa, kun tulet Rooman herraksi.

3:S, 4:S, 5:S SENTTUURIO: Älä myös meitä!

TIITUS: (juo) Minäkö unohtaisin! Minä rakastan koko maailmata. Minä vien teidät mukanani Roomaan. Sinusta teen konsulin, sinusta prefektin —ha-ha—. Tietäkää, kun minä kerran olen caesar, silloin aijon olla niin hyvä kaikille, koko maailmalle, ettei semmoista hallitsijaa vielä ole Roomalla ollut.

2:NEN SENTTUURIO: Tuolla Jerusalemissa kertovat olleen semmoisen kuninkaan, joka olisi vaan hyvää tahtonut tehdä alamaisillensa. Mutta ne riiviöt sen tappoivat.

3:S SENTTUURIO: Ja sen alamaiset ajettiin Jerusalemissa ja Roomaankin niitä tuli ja julma Neero niitä ristiinnaulitsi ja poltteli.

TIITUS: Minä tiedän sen juutalaisen kuninkaan, josta te puhutte. Hänellä ei ollut mitään valtaa. Sanovat hänen olleen köyhän nikkarin pojan. Mutta minä tulen maailman herraksi ja koko maailman minä täytän hyvillä töillä. (Juo.)

2:NEN SENTTUURIO: Juuri niin kuin ennustuksessa sanottiin!

TIITUS: Uh, olen niin hurjalla päällä. Nyt juomme koko yön. Tämä on minun yöni. Ah, kuinka se tuoksuaa! Ja katsokaa kuinka keltaisena ja suurena nousee täysikuu minun kunniakseni. Minä juon, nyt minä juon!

4:S SENTTUURIO: Mennäänpäs teltoihimme: täällä leirissä on alkanut kummitella sittenkuin sinä läksit.

2:NEN SENTTUURIO: Niin, kuuleppas nyt vuorostasi meidän uutisiamme. Tänne on ilmestynyt kuninkaan tytär—

4:S SENTTUURIO:—Juutalainen kuninkaantytär Jerusalemissa—

2:NEN SENTTUURIO: Ja kuutamoisina öinä se kulkee täällä puutarhassa, kauniimpana kuin Kleopatra tai Veenus itse.

3:S SENTTUURIO: Se tulee joskus tänne teltoihin asti kävellen mieltäväänä, kumma kiilto silmissänsä,—eikä kukaan uskalla häntä puhutella.—Kyllä se velho pian taas näyttäytyy.

1:NEN SENTTUURIO: Olkaa vaiti minä kerron. Judean kuninkaan, Herodes Agrippaan sisar, Berenice, on tullut leiriimme.

TIITUS: Hänen kauneudestaan olen paljon kuullut puhuttavan, vaikken itse ole häntä nähnyt.

1:NEN SENTTUURIO: Kapinalliset Jerusalemissa sytyttivät tuleen heidän asuntonsa. Hän pakeni tänne meidän turviimme, rukoillen Vespasianukselta, että me asettaisimme heidät jälleen kuninkuuteen. Sinua, Tiitus, hän kuuluu odottavan.

2:NEN SENTTUURIO: Olisitpa nähnyt mitä lahjoja se toi Vespasianukselle! Mehelle meni ukon suu ja silmät kiilsivät.

TIITUS: Ha-ha-ha—Sen arvaan.

3:S SENTTUURIO: Se on rikkaampi kuin kymmenen Krassusta yhteensä, Helmiä, timantteja, diadeemia—miljoonain arvosta.

1:NEN SENTTUURIO: On kuulenma ollut kuningattarena Chalcisissa ja Cilisiassa. Kaikki itämaiset hovit hän tuntee ja kauneudellansa hallitsee.

3:S SENTTUURIO: Mutta kovin häntä painaa valtansa menetys.

4:S SENTTUURIO: Varmaan hän sitä surren vaeltelee kuutamossa.

(Tarkastelee oikealle päin).

TIITUS: (puoli humalassa): Mutta Rooman pojista ei vaan yksikään uskalla häneen käydä?

2:NEN SENTTUURIO: On koetettu. Mutta ei auta parhaat laulut, ei sitrat, ei vaikka Apollo itse astuisi

maahan! hän ei löydä meidän joukostamme mieleistensä.

TIITUS: Ah, kyllä minä otan hänet.

2:NEN SENTTUURIO: Ehkä niin, jos hän tietää mitä sinulle on ennustettu.

TIITUS: Minä otan hänet hänen tietämättä kuka olen.

2:NEN SENTTUURIO: Sinun äänesi kuultuaan hän liittää sinua vastaan niinkuin perhonen soihtuun.

TIITUS: Hyvin sanottu.

4:S SENTTUURIO: Hiljaa, hiljaa! Tuolla hän on!

5:S SENTTUURIO: Huh, en minä kärsi nähdä velhoja. Telttaan minä menen.

3:S ja 4:S SENTTUURIO: Niin minäkin.

(3:s, 4:s ja 5:s sentt. menevät).

TIITUS: Minä otan hänet!

1:NEN SENTTUURIO: Tiitus, leiripäällikkömme on meitä ankarasti kieltänyt häntä häiritsemästä.

TIITUS: Menkää te! Vannon, että saan hänet antautumaan vapaaehtoisesti. Luuletteko, että tuo on ensimmäinen barbaarikuningatar, jonka minä valloitan!

2:NEN SENTTUURIO: (mennessään) Tiitus, ota pois päähineesi, että näkyvät sinun jumalaiset kutrisi. Tuossa hän jo tulee.

TIITUS: Sinä olet oikeassa.

1 JA 2 SENTTUURIO: (menevät otettuaan viinileilit mukaansa).

TIITUS: (katselee oikealle) Mainettasi kauniimpi olet sinä, Berenice. Mutta et sinä rakkauden asioissa ole ensikertalainen; hyvin, hyvin tunnen maineesi siinäkin, ha-ha-ha!

BERENICE (tulee oikealta, katsoo ympärilleen, huomattuaan tulleensa leiriin asti kääntyy takaisin, näkee Tiituksen; itseksensä:) Tuo täytyy olla Tiitus Vespasianus.

TIITUS: Kuka olet, kaunis juutalainen?

BERENICE: Kuka sinä olet—roomalainen?

TIITUS: Katso!

BERENICE: Senttuurio? Jokseenkin kaunis mies,—mutta väistyhän nyt sentään tieltäni. Minulle on täällä rauha luvattu.

TIITUS: Sinä olet Berenice, Herodes Agrippaan sisar.

BERENICE: Ja sinä?

TIITUS: Minä tahdoin sinulle ilmoittaa, että se, jota olet odottanut, on palannut leiriimme.

BERENICE: Olen kuullut Tiitus Vespasianuksen tulleen leiriin. Mutta että minä olisin häntä odottanut, sitä en tiedä.

TIITUS: Sanotaan sinun tarvitsevan apua.

BERENICE: (huokaa). Ah, niin! Minä olen kansani karkoittama. Apua olen tullut hakemaan.—Mutta luuletko Tiituksen siinä mitään merkitsevän.

TIITUS: Tiituksesta täällä kaikki riippuu.

BERENICE: (muka kummastuneena) Sinä olet ensimmäinen, joka niin sanot. Minulle on kerrottu, että hän kulkee pilventakaisissa haaveissansa eikä huoli mitään legioonain asioista,

TIITUS: Kuka niin on kertonut?

BERENICE: Oletko sinä täkäläinen, kun et sitä ole kuullut sanottavan? Hän kuuluu yhteyttä pitävän vaan Rooman ylimysten ja pretoriaanein kanssa, toivoen näiden valitsevan hänet Caesariksi. Sitä täällä kaikki nauraa.

TIITUS: Nauraa? Täällä? Täällä leirissä?

BERENICE: Täällä leirissä.—Ja samoin Roomassa.

TIITUS: Puhut kovin ylimalkaisesti. Tuntenetko Roomaa?

BERENICE: Mucianus—

TIITUS: (säpsähtää) Mucianus? Mitä hänestä?

BERENICE: Mucianus palasi äsken Roomasta. Onko hän sinulle tunnettu?

TIITUS: (välttäen) On—vähän—

BERENICE: Sitten tiedät, että Roomassa on Mucianus kaikki kaikessa; hän tuntee hyvin kaikki Rooman ylimysperheet ja tuntee hyvin myöskin Tiituksen,—ja hänkin nauroi Tiitusta.

TIITUS: Mucianus, nauroi!

BERENICE: Sanoi kovin herkkäuskoiseksi. Ja täällä leirissä senttuurius Valerius—

TIITUS: (itseksensä) Jumalat!

BERENICE: Niin, Valerius ja hänen ystävänsä minun kuullen nauroivat, että semmoinen kuin Tiitus luulee olevansa keisarinalku.

TIITUS: (itseksensä) Jumalat! Jumalat!

BERENICE: Mikä sinun on? Onko Tiitus sinun ystäväsi?

TIITUS: (äärimmäisessä pettymyksen katkeruudessa). Äh, kuinka minä olen lyöty! Pohja horjuu jalkojeni alla. Mihin minä tartun, taivaaseenko vai maahan! Ääh!

BERENICE: (teeskennellen) Kuka sinä olet? Mitä olen puhunut sinulle! Ah! Sinä—sinä olet Tiitus Vespasianus! Ha-ha.—Tämähän oli hauskaa!

TIITUS: (punnitsee asemansa Bereniceen nähden; itseksensä): Kaikki heidät, Valeriuksen, Mucianuksen, ja koko Rooman käsitykset minä johdan minne tahdon. Mutta sinä et ole koskaan unohtava tätä tapausta ja minun naurettavaa pettymystäni. Ja kun minä tulen Caesariksi, olet sinä osottava minuun ja sanova rakastajillesi: minä tunnen Tiituksen, ja sinun kertomuksesi on oleva heille avain minun olentooni. Minun täytyy tehdä niin, ettei sitä avainta olisi. (Vetää tikarinsa puoleksi esille). Joko minä tapan sinut, taikka—teen sinut iki-ystäväkseni.— Saamme nähdä. (Lähestyy Bereniceä).— Berenice, jos kaikki nauravat minun aikeitani, täytyy minun hakea uusia ystäviä, jotka niihin uskovat. Minä olen paljon kuullut sinusta, Berenice,—sinun taidostasi ja vaikutusvallastasi.—

BERENICE: Jos olisin ennen nähnyt sinua, Tiitus,—en olisi kuunnellut arvosteluja. Sinun olentosi puhuu muuta.

TIITUS: Sinä olet kadottanut asemasi, ja tahdot sen takasin voittaa. Minä saan kaikki aikaan mitä tahdon. Isäni ei kiellä minulta mitään.

BERENICE: Minä kiitän sinua, kaunis Tiitus.

TIITUS: Mutta—eikö sinun asemasi ja sinun suhteesi täällä ole liian pienet ja ahtaat sinunlaisellesi?

BERENICE: Haaveeni ovat aina suuremmat olleet, kuin tämä todellisuus,— sen tunnustan.

TIITUS: Ah, Berenice—eivätkö meidän haaveemme käykin yhteen!

BERENICE: (vaikenee).

TIITUS: Sinä et usko minuun.

BERENICE: Sano minulle, Tiitus,—mihin perustat uskosi?

TIITUS: (hämällään). Mihinkö perustan?—Sostratos ennusti—

BERENICE: (naurahtaen). Vai niin.

TIITUS: Minä uskon, minä tiedän sen, Berenice! Jo lapsuudessa minä sain sen uskon. Minä kasvatettiin Neeron hovissa. Isoäitini Vespasia Polla vei minut kerran kilpa-ajoihin. Caesar viipyi. Me

odottelimme keisarillisessa loosissa ja minä, pidellen isoäitini kädestä, katselin yleisöä. Katson ja kuulen liikkeen kahinata, kun kaikki hymyhuulin supattaen kääntyvät meihin päin. Isoäiti,—sanon,—miksi he hiljaa, hiljaa paukuttavat käsiänsä?—Se on sinulle tarkoitettu, Tiitus, se on salatervehdys Roomalta sinulle keisarilliseen loosiin.—Siitä saakka on mieleni sytyksissä. Siitä saakka on Rooma minulle sininen metallinpinta, johon tahdon heijastua. Ah Berenice, sammumattoman janon on se herättänyt minussa. Minun täytyy, täytyy,—vaikka kaikki perustukset horjuisivat.—Tahdon koota rikkautta täällä Aasiassa, jolla lahjoon pretoriaanit. Berenice, sinä olet rikas. Me ostamme Rooman!

BERENICE: Aarteeni ovat kaikki avoinna sinulle, Tiitus. Mutta tuo kaikki, se on tuulentupia. Tarvitaan jotain varmempaa—ja taatumpaa— tarvitaan tuhansien kannatusta.

TIITUS: Sitä ei ole. Itse teet kaikki tuulentuviksi.

BERENICE: On toinen pohja, jota tuhannet seikat tukee joka haaralta. Ei vaan niin äkkiä, Tiitus,—ei niin äkkiä. Vanha isäsi Vespasianus huudettakoon ensin keisariksi. Sinä seuraat häntä.

TIITUS: Minun isäni? Ha-ha. Berenice—hän on hyvä sotaherra ja hyvä virkamies. Mutta keisariksi Roomaan!—Ei, ei.

BERENICE: Jospa kuitenkin.

TIITUS: Berenice, olethan nähnyt häntä täällä leirissä. Hän on kuin tavallinen sotamies. Ei hän ole koskaan saanut hovikasvatusta. Sinä et tunne Roomaa,—he nauraisivat semmoista ajatustakin.

BERENICE: En minä Roomaa ajatellutkaan. Paitsi Roomaa on vielä toinen voima, joka caesareita luo.

TIITUS: Mikä voima se on?

BERENICE: Ne on legioonat.

TIITUS: Legioonat?

BERENICE: Jos Galba, kuten kerrotaan, saattoi nousta legioonain avulla Hispaniasta, niin miksi ei Vespasianus Aasiasta!

TIITUS: Sinä tarkoitat, että me nousisimme Roomaa vastaan!

BERENICE: Teidän Neeronne ovat nylkeneet viimeisiin saakka itäisiä maakuntiansa. Ei mitään nämä nyt niin haluaisi kuin nähdä mieleistänsä säästäväistä vanhusta Rooman Caesarina. Semmoinen on sinun isäsi Vespasianus.

TIITUS: Meidän omissa legiooneissamme voi tämä aate niinkuin kuuma tuli syttyä. Sen tiedän, sen tunnen joka jänteessäni.—Vespasianus on myös legioonain lemmikki.

BERENICE: Minä vastaan liittolaisista: Soaemus, Antiochos—ovat meidän. Kuningas Vologesuksesta vastaan myös. Tiberius Alexander Egyptistä, ja itse Mucianus Syriasta nousevat ensi merkin saatuansa.

TIITUS: Berenice! Me kuulumme toisillemme!

BERENICE: Ah, Tiitus, sinun kaunis katsantosi on minut valloittanut! Minäkin ennustan sinulle: Kun sinä nouset piirittämään minun kaupunkiani, ja kun sinä seisot sen muurien sisällä, tiedä silloin, että sinussa täytyy meidän kansamme suuri ennustus: Jerusalemissa on maailman herra tuleva!

TIITUS: »Jerusalemissa on maailman herra tuleva!»

BERENICE: (vetäytyy seuraavan aikana näkyvistä).

TIITUS: Minä jään Judean kapinata kukistamaan. Vespasianus, keisariksi huudettuna, marssii Roomaan!—Unelmissa minä olen elänyt. Tämä on toista. Tämä on pohja jalkojen alle. Nyt se tulee—tulee se kauan odotettu, se suuri tosi. Enkö ennen siihen uskonutkaan? Miksi se nyt on minulle kuin uutta ja hurmaten kouristaa minun sydäntäni? Yön äännettömyydessä se nousee pauhaten niinkuin maat ja taivaat asemissaan kääntyisivät: Minä olen kerran oleva tämän maailman hallitsija, ja kuoleman jälkeen olen jumalien joukkoon astuva!

Berenice! Berenice! Missä olet? Miksi jätit minut?

Turhaan säikähdin. Minä tiedän, ettet sinä minulta lähde. Tänä hetkenä, niinkuin kaksi voimakasta virtaa, meidän kohtalomme juoksi yhteen. Nuku, leiri, nuku! Huomenna minä herätän sinut uuteen ajatukseen ja mielet liekkeihin sytytän.

(Menee vasemmalle).

BERENICE: (näyttäytyy oikealla äärellä, katsoo Tiituksen jälkeen). Minä ihmettelen. Uskonko itseäni? Näinkö jo olen onnistunut!—Ah, joko nyt, joko nyt!—Jerusalem, roomalainen on sinut tallaava jalkojensa alle. Jerusalem, juutalainen olen minäkin: miksi häpäisit minun ja miksi poltit minun asuntoni! Hyvästi ikuinen Jerusalem. En minä sinulle pahasti kostanut, en minä sinua vähästä myynyt: maailman valtaan minä sinut vaihetin.

(Esirippu).

TOINEN NÄYTÖS

Keisarillinen yksityisasunto Rooman ulkopuolella (Sabiniudessa). Avonainen, katoton etuhuone (atrium). Verhoilla peitetyt ovet vievät sisähuoneeseen, joka on pari porrasta ylempänä. Vasemmalla uhrialttari, jossa palaa tuli. Sisähuoneen oven vieressä pöytä, jossa näkyy lääkeastioita ja lääkeaineita.

TIITUS, DOMITIANUS, AULUS CAECINA, KVEESTORI, SENTTUURIOITA ja HOVILAISIA seisoo kääntyneinä sisähuoneeseen päin, jännittyneessä odotuksessa.

LYSIMAAKOS: (tulee sisäovesta, menee lääkepullojen luo).

TIITUS, DOMITIANUS YNNÄ MUUT: Kuinka on?

LYSIMAAKOS: Verenkuilu säännöllisempi, kuume vähentynyt.

LÄSNÄOLIJAT: (riemulla) Siis parempi!

LYSIMAAKOS: Ei voi varmaan sanoa. Vanhalla iällä voi nämä merkit olla yhtähyvin heikontumisen merkkejä.

TIITUS: (itseksensä) Oh tätä ikuista epävarmuutta!

(Menee Domitianuksen kanssa sisähuoneeseen).

LYSIMAAKOS: Mutta caesar herää kohta. Silloin saamme nähdä.

(Poistuu jonkun ajan kuluttua lääkeastiain kanssa sisähuoneeseen).

HOVIVÄKI: (hajaantuu ryhmiin, jotka hiljaa keskustelevat keskenään).

AULUS CAECINA ja CASSIUKSEN VELJEKSET: (etualalla, keskustelevat muiden kuulematta).

CASSIUS VANHEMPI: Katso, Aulus, kuinka katkerasti Tiitus suree vanhan isänsä sairautta!

AULUS CAECINA: Hän on suuri näyttelijä. Siitä saakka kuin Vespasianus tuli keisariksi, on Tiitus kymmenen vuotta sydämessään odottanut isänsä kuolemata.

CASSIUS VANHEMPI: Onni Roomalle, ettei se toivo ole toteutunut.

AULUS CAECINA: Oo, veljet, jalot tasavaltalaiset. Me lähenemme suurta ratkaisua. Nyt täytyy toimia. Jos Vespasianus kuolee, on kaikki myöhäistä, ja tyranni nousee Rooman sortajaksi.

CASSIUS VANHEMPI: Oikeassa olet, Aulus Caecina, nyt sen on tapahtuminen.

AULUS CAECINA: Oo, te vanhain patriisein jälkeläiset, katsokaa, mikä tyranni Tiituksessa nousee: jo ennen nousemistaan hän isänsä nimessä surmauttaa ja maanpakoon syöksee kaikki, mikä Roomassa on vapaata ja arvokasta.

CASSIUS VANHEMPI: Neeroa julmempi hänestä on tuleva!

AULUS CAECINA: Te vapauden viimeiset edustajat, sallitteko, että hänen juutalainen lemmittynsä, Berenice, asuu Rooman palatsiumissa ja sanoo itseänsä Augustaksi!

CASSIUS VANHEMPI: (kiihoittuneena): Ei koskaan! Ei koskaan! Minä olen valmis, Aulus.

AULUS CAECINA: (Cassius vanhemmalle): Mutta sinä? Sinä epäröit?!

CASSIUS VANHEMPI: Minua epäilyttää vielä seuraava kohta: Jos me Tiituksen otamme hengiltä, täytyy meillä olla takaus, että te pretoriaanit, meidän liittolaisemme, ette petä meitä ja huuda uutta caesaria. Me tiedämme kaikki, että Tiituksen veli, nuori Domitianus,— on teidän suosiossanne.

AULUS CAECINA: Ha-ha, vai Domitianus!—Hiljaa! Tuossa hän on.

DOMITIANUS: (tulee perähuoneesta, lähestyy Aulus Caecinaa).

CASSIUKSEN VELJEKSET: (poistuvat).

AULUS CAECINA: Caesar Domitianus?

DOMITIANUS: Olivatko nuo mustat sinun orjiasi?

AULUS CAECINA: (nyrkäyttää päätä) Vakoojiani.

DOMITIANUS: (hiljaa, toisten kuulematta). Aulus, nyt on yhdestä seikasta tarkka vaari pidettävä. Isäni on—niinkuin luulen— kirjoittanut testamentin, jossa minä, Domitianus, tehdään veljeni Tiituksen myötähallitsijaksi. Jos hän antaa sen Tiituksen käsiin, olen minä hukassa. Tiitus sen väärentää. Minä tunnen hänet. Hän on taitava semmoisessa.

AULUS CAECINA: Caesar, sinä tiedät, että minä puolestani soisin sinun yksin tulevan Rooman herraksi.

DOMITIANUS: Ah, Aulus, sinä olet minun ystäväni.

AULUS CAECINA: Nuo kaksi ne oli urkkijoitani. He kertoivat, että tasavaltalaiset väijyvät Tiitusta, murhatakseen hänet, kohta kun Vespasianus kuolee.—Ilmoitanko Tiitukselle?

DOMITIANUS: Mitäs minä tiedän. Se on sinun asiasi. Sinähän olet Rooman prefekti.

AULUS CAECINA: Ajattelen, että sinun olisi paras kaikissa tapauksissa olla Roomassa valmiina heti toimiin ryhtyäksesi, ettei nuo hourupäiset tasavaltalaiset ennätä siellä sinun asioitasi sekoittaa.

DOMITIANUS: Jos sinä vaan jätät tänne sitä testamenttiasiata silmällä pitämään. Tiedä: Berenice on täällä. Heitä on kaksi minua vastaan. Molemmat yhtä viekkaita.

AULUS CAECINA: Caesar huomaa: jos Tiitus sysätään tieltä, on Berenice meidän tukemme jokaista muuta vastaan.

DOMITIANUS: Minä rakastan Domitiaa ja inhoon Bereniceä. En huoli hänestä.

AULUS CAECINA: Caesar, onhan mahdollista, että hän on silloin vähempäänkin tyytyväinen.

DOMITIANUS: Onko totta, mitä olen kuullut kerrottavan: sinä olet suhteissa häneen?—No, no. En vaadi vastausta.—Kun minä nyt ratsastan Roomaan, täytyy sinun lähettää henkivartijoita mukaani. Tie on turvaton.

AULUS CAECINA: Ja henkesi on tällä hetkellä kaikkia aarteita kalliimpi.

DOMITIANUS: Ah, Aulus, millä aavistuksilla sinä täytät sydämeni! Oo, joka voisi nähdä tulevaisuuden verhon läpi!

LYSIMAAKOS: (tulee sisähuoneesta): Tuon riemusanoman! Caesar on herännyt. Pyysi maitoa, pyysi syödä!—Kuulitteko? Pyysi syödä.

LÄSNÄOLIJAT: (ottavat sanoman riemulla vastaan, ympäröiden Lysimaakon).

TIITUS: (tulee sisähuoneesta. Hänen kasvonsa ilmaisevat suurempaa riemua kuin kenenkään).

LYSIMAAKOS: (vastaa kysyjille): Kyllä, kyllä, ihan varmaan. Jos hyvin käy, voi caesar elää vielä monta, monta vuotta. Pahin on voitettu, pahin on voitettu! (Menee lääkkeiden kanssa sisälle).

TIITUS: Vaara näyttää todella olevan tällä kertaa voitettu. Kiitos, Lysimaakos. Ilosanoman toit meille kaikille.—Keisarillinen seurueemme on vapaa lähtemään Roomaan takasin.

AULUS CAECINA: Salli kysyä, jalo caesar, milloin itse aijot Roomaan saapua?

TIITUS: Miksi se sinulle on tarpeen tietää?

AULUS CAECINA: Liian kauan on Rooma ollut ilman johtavaa päätä.— (Erityisesti Tiitukselle): Miksi viipyisit, caesar, enää tämän sairavuoteen ääressä, onhan vaara ohitse! Rooma odottaa, himoitsee

nähdä jälleen sinun jumalaista olentoasi. Kun isäsi on täällä näkymättömissä, on niinkuin sinä yksin olisit Rooman herra. Tule, caesar, tule!—(Tuttavallisemmin ja hiljemmin): On ilmestynyt uusia tähtiä yölliselle taivaalle.

TIITUS: Ha-ha-ha. Sinä tiedät miltä puolelta ottaa minut, kunnon Aulus. Ei, Aulus, en uskalla vielä jättää vanhusta. Toivon, että yhä johdat senaatin istuntoja.

AULUS CAECINA: Sinun toivosi on meille käsky.

(Poistuu syrjemmäksi).

DOMITIANUS: (Tiitukselle). Minäpä en myöskään lähde täältä. Sinä—sinä —isä aikoo tehdä testamentin—minä tiedän sen—minä näin pergamentinkin hänen vieressäsä. Jos sinä saat yksin tänne jäädä,—

TIITUS: No, no Domitianus.—Sinä menet kauniisti Roomaan, eikö niin? Katsos, kun nyt olemme saaneet niin hyvän sanoman isän terveydestä, voit sinä rakkaan Domitiasi kanssa panna toimeen suuret kestit palatsiumissa. Saatte kutsua sinne ketä tahdotte, saatte voittajat ja tanssijat, ja saatte siellä mielinmäärin leikkiä yksinvaltiaita.

DOMITIANUS: Ole sinä!

TIITUS: Pikku Domitiasi kanssa—mitä?

DOMITIANUS: Olkoon menneeksi, koska isäkin on terveempi. Mutta jos sinä vaan sen testamentin—

TIITUS: Domitianus, Domitianus,—sinustapa minulla on vastus!
Kas niin—!

DOMITIANUS: Seurueeni! (Lähtee).

LÄSNÄOLIJAT: Terve, caesar Tiitus! (Lähtevät Domitianuksen jäljestä).

TIITUS: (kveestorille): Mitä vielä?

KVEESTORI: (antaa Tiitukselle pergamentin).

TIITUS: (lukee, antaa pergamentin pois). Kaikki siinä luetellut ovat heitettävät vankilaan.

KVEESTORI: Vankilamme ovat täynnä, caesar.

TIITUS: Siis teloitamme joka ikisen. (Hetken kuluttua): Mitä sanoo Rooman kansa minusta?

KVEESTORI: Pelkäävät sinua. Odottavat sinusta toista Neeroa.

TIITUS: (hymyilee itseksensä). Se on hyvä niin.—Sanoppa sinä, minun herkin tuntosarveni, mitä odottavat patriisit minusta—ne vanhat sukuylimykset kodeissaan, missä ei hovin kulta kimaltele, vaan asuu vanhan Rooman henki hiljaisessa puolipimennossa. Oletko urkkinut, niinkuin olen käskenyt? Sinä vaikenet?

KVEESTORI: En tiedä uskallanko—?

TIITUS: Mitä aijot kertoa minulle—?

KVEESTORI: Eilen eräässä seurassa kuulin todella patriisein sinua arvostelevan.

TIITUS: Sinä luulet kai, että olen hyvinkin utelias, ha, ha.

KVEESTORI: Heillä on kummallinen luulo sinusta. He sanovat, että sinä ainoastaan teeskentelet julmuutta, herättääksesi pelkoa ja nöyryyttä, niinkuin teki suuri Augustus ennen valtaistuimelle nousuansa, mutta—

TIITUS:—mutta?

KVEESTORI: Mutta suuren Augustuksen luonnetta et sentään osaa matkia— sanovat;—et hallitse tunteitasi—et ole oikea roomalainen—ja olet nousukas.

TIITUS: (on ottanut kovin itseensä). Enkö vieläkään ole kylliksi itseäni sulkenut! (Teeskennellen ylemmyyttä): Ovatko he ehkä nähneet minun itkevän, ha-ha!—Joko minä sanoin sinulle? nuo ovat teloitettavat, jok'ikinen! Saat mennä.

KVEESTORI: (viipyy).

TIITUS: No?

KVEESTORI: Tahtoisin varoittaa sinua, caesar, eräästä vihollisestasi.

TIITUS: Sano.

KVEESTORI: Pidä silmällä Aulus Caecinaa.

TIITUS: Mitä sinä sanot? Hän on parhain ystäväni!

KVEESTORI: Voi olla. Kuitenkin, hän on valmistanut pretoriaaninsa sen varalle että isäsi kuolee. Katso, tässä on jäljennös hänen salaliittoaikeestansa, jonka näin hänen sotamiehillänsä. (Antaa Tiitukselle toisen pergamentin).

TIITUS: (lukee, yhä enemmän kiihtyen; viskaa pergamentin raivokkaasti kveestoria vastaan). Sen sinä olet itse sepittänyt! Sinä—sinä olet hänen kilpailijansa. Te olette molemmat pyrkineet pretoriaanien päälliköksi, ja kadehtineet sitä virkaa minulta. Te myrkytätte koko minun elämäni, te pilaatte juonillanne koko minun onneni, ennenkuin sen olen saavuttanutkaan!

KVEESTORI: (nostaa pergamentin ja lähtee hitaasti).

TIITUS: Tätäkö minä olen tavoitellut. Tähäkö minä hukkaan elämäni!— Ah, yksi ainoa minut siitä auttaisi,—se ainoa, jota en ole vielä saavuttanut.—»Sinusta tulee suuri hallitsija, Tiitus; sinä olet täyttävä maailman hyvillä töillä»—ha-ha, mikä haihtuva unelma kaukaisesta nuoruudesta!—Niin, jos olisin nuori, ehkä saavuttaisinkin, mutta minä vaan en enää uskalla mitä silloin uskalsin. Enkä tiedä, mistä enää voimaa ottaisin.

LYSIMAAKOS: (tulee sisähuoneesta, menee lääkepöytänsä luo).

TIITUS: Lysimaakos, eikö—sinun lääketaitosi voisi määrätä aikaa, kuinka kauan vanha isäni vielä kestää näitä kovia taudinkohtauksia?— Lähimaille—

LYSIMAAKOS: Herra, ei se ole tärkeintä. Tärkeintä on olla erehtymättä itse hoidon tavassa.

TIITUS: Valtakunnan asioille on kuitenkin perin tärkeätä, että punnitset sitä kysymystä.

LYSIMAAKOS: Luvallasi sanoen, herra, minun asiani on vaan katsoa, että ihminen jääpi eloon.

TIITUS: (kiivastuu, mutta hillitsee itsensä).

LYSIMAAKOS: Kaikki on mahdollista. Mahdollista on, että loppu tulee äkkiä—milloin emme odotakaan. Mutta yhtä mahdollista on, että caesar— hän on nyt seitsemänkymmenen kahden ikäinen—kestää tämän kohtauksen ja elää vielä kymmenen, miksei parikymmentäkin vuotta. Sitä hetkeä ei tiedä yksikään. Se on ja täytyy olla ihmisille salaisuus.

TIITUS: Ainakin lääkäreille.

LYSIMAAKOS: (poistuu sisähuoneeseen).

TIITUS: (puhuu oikeaan sivuhuoneeseen): Berenice! Minä tarvitsen sinua.

BERENICE: (tulee kuulumattomasti, seisoo pari askelta ovelta).

TIITUS: Sinä kuulit mitä Lysimaakos sanoi?

BERENICE: (nyykäyttää päätä).

TIITUS: Siten päivästä päivään, kuusta kuuhun, vuodesta vuoteen. Mitä puuttuu minulta? Hallitsen kaikki virkakunnat, sanelen keisarilliset lausunnot senaatissa, olen ainainen konsuli, olen tribuuni, elinajakseni pontifex, olen pretoriaanein päällikkö,—olen isäni myötähallitsija,—caesar. Ja kuitenkin en ole saavuttanut sitä, mitä olen tarkoittanut. Kuka tietää kumpi meistä ennen kuolee. Tämä epävarmuus se kalvaa ja kuluttaa minua. Ennen muinoin tein mitä tahdoin, saavutin mitä tahdoin. Nyt ei se ole enää minun vallassani. Olen sitonut itseni.

BERENICE: Se on hyvin totta: sinä olet pysähtynyt. Rohkeutesi on rajansa löytänyt. Sinä et ole enää niin nuori kuin silloin.

TIITUS: Ei, Berenice, intohimoisemmin kuin koskaan palaa mieleni. Tämä epätietoisuus se on vaan mahdoton minulle. En voi elää ilman varmuutta. Tuo Lysimaakos, hän ei voi mitään sanoa. »Se voi

tapahtua kohta»—ja sitten taas: »voi elää vaikka kaksikymmentä vuotta.»—Jos ei lääketiede voi minulle vastata, kysyn auguurilta, enteiden lukijalta.

BERENICE: Jos se vaan ei huomiota herättäne. Sanovat: Tiitus on levoton.

TIITUS: Joka taholta minä olen aidattu.—Sinä, Berenice, olet itäisiltä mailta: sano, tunnetko enteitä, joista voi tulevaisuutta arvata?

BERENICE: Ha-ha-ha.

TIITUS: Sinä naurat?

BERENICE: Minusta on aina kummalta tuntunut, että roomalaiset uskovat enteihin. Tiitus, maailman valta on omankäden tuote. Ei kukaan sinua siihen auta, ellet sinä sitä ota!

TIITUS: Kunpa tietäisin, ettei siitä tule minulle rangaistusta taivailta! Hän on isäni.

BERENICE: Paljon on taivaalla keinoja tahtonsa ilmaisemiseksi. Jos se tekee esteitä, mikset käske merkiksi sen ukkosena jyrättämään. Se enne olisi Caesarille kyllin arvokas.

TIITUS: Nyt on keskipäivä, taivas pilvetön.

BERENICE: (kohauttaen olkapäitänsä): Mitään muuta ennettä en minä tiedä.

LYSIMAAKOS: (vetää syrjälle sisähuoneen oven verhon).

VESPASIANUS: (seisoo Lysimaakoon nojautuneena sisähuoneen pimentoa vasten).

BERENICE: (vetäytyy nopeasti syrjään, menemättä kuitenkaan näkyvistä).

VESPASIANUS: Missä on minun poikani Tiitus?

TIITUS: Isä, isä, älä vaivaa itseäsi. Tässä olen, isä.

VESPASIANUS: Entä poikani Domitianus?

TIITUS: Rauhoittuneina sinun terveydestäsi, isä, äsken kaikki läksivät takasin Roomaan.

VESPASIANUS: Tule tänne, Tiitus. Annas kun tunnustelen sinua. Silmäni eivät näe, mutta hengessä näen sinut elävänä edessäni. Tiitus, Tiitus, sinun puuhiasi tämä on ollut kaikki. Sinä teit minut, yksinkertaisen virkamiehen, keisariksi. Mutta annas kun sanon sinulle, ennenkuin kuolen: liian paljon sinä luulet, liian paljon sinä odotat purppuratoogasta. Ei se ole mitään, ei yhtään mitään. Kaiken aikaa olen tuntenut itseni suureksi narriksi. Ja enin silloin kuin seisoin triumfivaunuissa,—hölmö minä! aamunkoitosta päivänlaskuun seisoin siinä sekä oman että koko maailman ivan esineenä. Narri minä, minulle tapahtui mitä olin ansainnut!

TIITUS: Taudista parantuvanakin olet parantumaton ivassa!

VESPASIANUS: Voi minua! Pahin näytelmä on vielä jäljellä. Kuoltuani te panette toimeen loistavan hautausseiton ja julistatte minut jumalaksi!

TIITUS: Hiljaa, hiljaa, isä. Orjat voivat kuulla. Jos caesar menee kuolemaa kohden niinkuin tavallinen ihminen, mikä silloin hänet alamaisistansa erottaa? Jumalaksi tulee caesar kuoltuansa.

VESPASIANUS: Jumalaksi, jumalaksi! Ah, Tiitus: kovaa on vanhan soturin, niinkuin minä, jolla on valta maailman yli, kadottaa valta itsensä yli niin, ettei jaksa enää roomalaisen tavoin elämäänsä lopettaa. Kovin jo haluaisin tämän narriuden perinnöksi luovuttaa. Mitä, Tiitus? jätänkö haluttua tavaraa? ha-ha—. Kuitenkin minulla on kaksi poikaa, Hallitkaa yhdessä. Ota hänet vierellesi, Domitianuksen, että hänkin saa vähän maistaa sitä, mitä niin himoitsee. Tiedän, Tiitus, että sinä teet kaikki niinkuin itse tahdot. Minä vaan rukoulen sinua: ota Domitianus mukaan. Kas tähän, tähän olen hallitussuunnitelmani kirjoittanut. (Antaa Tiitukselle pergamentin). Oh voimani, voimani! Liiaksi, liiaksi olen puhunut.—Lysimaakos!

LYSIMAAKOS: Levätä täytyy sinun majesteetti. Kunhan tämä voimainponnistus ei toisi turmiota!

VESPASIANUS: (peräytyy Lysimaakon tukemana verhon taa).

TIITUS: (tulee uhrialttarin luo, hetken mietittyänsä heittää pergamentin tuleen ja jää katsomaan savua, joka menee alas).

BERENICE: Mitä sinä katsot, Tiitus?

TIITUS: Viskasin tuleen nahkapalasen. Ajattelin: jos savu nousee, käy niinkuin minä tahdon,—jos menee alas, käy toisin. Katso, kuinka savu kiiriskelee pitkin maata!

BERENICE: Sinä olet Jerusalemin hävittäjä, Tiitus. Kun piiritit kaupunkia, raivosi siellä hirvuinen rutto. Sinä tulit muurin yli. Tuhansia maamiehiäni upotit verivirtaan. Pyhän temppelin portteihin olivat viimeiset paenneet Jehovan apuun luottaen. Sinä tulit, sinä tulit sinnekin! Jääkylmä hymy huulillasi, sotamiestesesi ilkuessa sinä surmautit ja liekkeihin poltiti kaikki: Kokonaisen kansan hävitit maan päältä.—Etpä silloin katsonut minne savu menee.

TIITUS: Enkö olisi saanut tehdä mitä tein?

BERENICE: Sait, Tiitus. Oikein sinä sanoit: sinä saat tehdä mitä tahdot. Mutta siellä oli paljon vanhuksia, Tiitus. Nyt on edessäsi yksi ainoa, joka melkein pyytää sinun apuasi elämästä päästäksensä ja sinä kysyt enteitä ja pelkääät rangaistusta! Minä luulin, Tiitus, että sinä vielä yhä olet sama roomalainen, joka uskot vaan itseesi. Paljon sinä olet heikontunut siitä asti. Älä näytä sitä. Sillä varmaan tahtoo Rooma nähdä roomalaisen herranansa. Ja niitä on Roomassa miehiä—

TIITUS: Berenice!

BERENICE: (nöyränä): Ah! sinä et enää tarvitse minua. (Menee oikealle).

TIITUS: Todella, kun ajattelen,—mikä erotus on vanhuksen ja vanhuksen välillä. Verellä ja miekalla olen avannut tieni, kukistanut jokaisen, joka on ollut minulle esteenä, kirjoittanut satojen kuolemantuomiojen alle, enkä koskaan ole epäillyt, että teen mitä pitää tehdä. Tässä on esteenä vaan minun oma tunteeni: hän on muka isäni. Mitä minun yksityinen tunteeni tässä merkitsee! Ja sitäpaitsi: kerran meidän kumminkin on eroaminen. Sinua elämä jo vaivaa, enemmän kuin huvittaa. Suora hyvätyö se olisi sinulle. Ei ole mitään syytä, ei mitään syytä minun viivytellä.—Mutta ah! minä olen voimaton. En voi itse ratkaista. Alanko jo todella vanheta pois elämästä! Ennenkuin olen saavuttanut—! Aah, sydämmeni, sydämmeni!

LYSIMAAKOS: (tulee lääkepöydän luo). Kas tässä, caesar, on kaksi kummaa lääkeainetta, yhtä kirkkaat kumpikin, kuin tavallinen vesi, mutta perin erilaiset vaikutukseltaan: toinen auttaa hitaasti ja varmaan, toinen auttaisi kohta, mutta voi myöskin kohta tappaa.

TIITUS: Etkö uskaltaisi sitä käyttää, Lysimaakos?

LYSIMAAKOS: Ehei, ei, ei. Se olisi ajattelematonta. Se on vaarallinen lääke, caesar, se voi tappaa muutamassa hetkessä. Pannaan pois, pannaan pois. (Panee pois toisen maljoista).

VESPASIANUS: Tuo vettä, Lysimaakos, kurkkuani polttaa, vettä!

LYSIMAAKOS: Jumalat! Se on Caesarin ääni!

TIITUS: Anna tänne!

LYSIMAAKOS: (jättää kädestään maljan Tiitukselle, ja kiiruhtaa itse veden kanssa sisähuoneeseen).

TIITUS: Voiko ennettä olla sen parempaa, kuin mikä nyt tuli käteeni. Ei suinkaan se tuokaan ole mitään myrkyä! Hän sanoi: se voi auttaa kohta. Taivas ratkaiskoon! (Vaihtaa maljat).

LYSIMAAKOS: Nyt on sopiva aika antaa lääke, ennenkuin sairas jälleen nukkuu. (Ottaa maljan Tiituksen kädestä, menee sisähuoneeseen).

TIITUS: Jyrähdä siis taivas! Caesar odottaa sinun vastaustasi. En kuule mitään, en yhtään mitään. On hiljaista kuin hautakammiossa. Tämä oli viimeinen paha työ minulta. Koko maailman minä täytän hyvillä töillä.

LYSIMAAKOS: Ah, mitä tämä on! (Juoksee ulos, hakee uusia lääkkeitä). Caesar on saanut odottamattoman kohtauksen. Pelkään pahinta! (Takasin sisään). Voi minua! Hän meni tainnuksiin. Tämä on hänen loppunsa. Voi minua, voi minua!

TIITUS: (sisähuoneen ovella): Älä huuda, Lysimaakos, anna rauhaa kuolevalle. Etkö näe, kuinka tuskatta hän kuolee, vanha, väsynyt isä. Taivas itse lopetti hänen elämänsä.

LYSIMAAKOS: Ei hänen vielä olisi kuolla pitänyt. Monta rauhaisaa vuotta toivoin hänen vielä elävän. Voi minua!

TIITUS: (tulee ovelta). Minun hetkeni on tullut. Virtaa entinen veri minussa, nosta minut minun entinen usko itseeni. Pois—pois heikot tunteet! Minä otin, mikä kuului minulle. Nyt minä ratsastan Roomaan. Lysimaakos, nyt ratsastan Roomaan. Kuolonsanomani vien itse perille. Caesarin henkivartijat!

LIKTORIT ja PRETORIAANIT (tulevat).

TIITUS: Tällä hetkellä on caesar Flavius Vespasianus astunut jumalien joukkoon!

LIKTORIT ja PRETORIAANIT: Terve caesar, Tiitus Flavius Vespasianus, Rooman imperaattori!

(Kaksi pretoriaania asettuu miekat paljastettuina sisähuoneen ovelle, yksi kummallekin puolelle).

TIITUS: Roomaan! (Menee).

LIKTORIT ja PRETORIAANIT: (menevät hänen jäljessään). (Jonkun ajan perästä kuuluu etenevä hevosten kavioiden kopse),

LYSIMAAKOS: (tulee valitellen sisähuoneesta).

BERENICE: (tulee oikealta).

LYSIMAAKOS: Voi minua! Vastoin luulojani, vastoin kaikkea varovaisuuttani! Annoin lääkkeitä sen, joka oli vaarattomin. Mutta hän kuoli niinkuin olisin vaarallisimman antanut.—Oo, jumalani, jospa olisinkin erehtynyt! (Menee katsomaan toista maljaa). Mahdotonta! Annoinhan Tiitus Caesarille käteen oikean maljan, mutta tämä näyttää vähän—. Minun täytyy tutkia—käteni vapisevat—

BERENICE: (ottaa maljan Lysimaakon kädestä ja viskaa pois). Joutavia!

LYSIMAAKOS: Voi minkäs teit! Nyt en koskaan saa tietää olinko erehtynyt.

BERENICE: Turhaan voivottelet, Lysimaakos. Mikä on tapahtunut, se on tapahtunut. Ei ole sinun työsi loppunut. Valvo Tiituksen elämätä yhtä hyvin kuin olet Vespasianuksen valvonut.

LYSIMAAKOS: Mitä muuta orjan olisi tekeminen. Ei, sanoin väärin: kaikki voimani, kaiken kykyni panen herrani elämän palvelemiseen. Muu ei kuulu minuun. Olenhan Tiitusta lapsesta asti seurannut ja hoitanut. (Ajatuksissaan). Luulen kuitenkin, että hän tarvitsee vallan erikoisia lääkkeitä—vallan erikoisia.

BERENICE: Kuuletko kavioiden kopsetta? Nyt on Jerusalemin hävittäjä Rooman yksinvaltiainen.—Uskotko sinä, Lysimaakos, koston jumalaan?

LYSIMAAKOS: (pudistaa päätänsä).

BERENICE: He hajoittivat Judean kansan ja hävittivät pyhän kaupungin, mutta juutalainen vallitsee kuitenkin maailman valtijasta ja kaikki on kohta minun kädessäni.

LYSIMAAKOS: Kaikki, ainoastaan ei kosto.

BERENICE: (leikkien rannerenkaansa kanssa). Kuinka tahdonkin.

LYSIMAAKOS: Ei ole koston jumalaa. On ainoastaan niittäjä, joka korjaa eloa maailman pellostä. Missä kypsyy hedelmä, siellä se korjataan.

BERENICE: Ha-ha—, oliko se sinun niittäjäsi, joka äsken Vespasianuksen korjasi!

LYSIMAAKOS: Oli, ruhtinatar.

BERENICE: (nauraen:) Sinä et ole vaarallinen, Lysimaakos,—et todellakaan!

(Esirippu).

KOLMAS NÄYTÖS

Huone Rooman palatsiumissa. Taka-alan muodostavat korkeat portaat pylväsriveineen. Portaiden keskikohdalla, niiden kummallakin puolen on verhoilla peitetyt syrjäövet. Etuala on keisarillinen atrium, josta myös johtavat ovet kummallekin puolen.

DOMITIANUS ja DOMITIA vasemmalla, muihin läsnäoleviin nähden hallitsevassa

asemassa, loikovat ruokien ja juomien ääressä. AULUS CAECINA, lähinnä heitä. Toisella puolella lähinnä FILOSOFI. Sitten HOVIRUNOILIJJA ja muita pitoihin käsketyitä, RITAREJA, SENAATTOREJA, NAISIA, jotka osaksi ovat nousseet paikoiltansa ja liikkuvat vapaasti. Pidot ovat pitkälle ehtineet. Kaikki ovat sekä käytöksessään että puheissaan vapaat. Soitto kuuluu toisinaan. Keisarilliset orjat suorittavat palvelusta.

DOMITIANUS: No, runoilija, annas äänesi kuulua.

DOMITIA: Hiljaa sitrat! Nyt soitetaan säkkiin ha-ha-ha!

RUNOILIJJA: Olen valmistanut sinun kunniaksesi pitkän heksameeterin.

DOMITIANUS: Vai valmistanut!

DOMITIA: Valmistamatta saat piipertää määräyksemme mukaan. Antakaa hänelle viinimarjan mehua!

AULUS CAECINA: Ahaa, nyt pannaan runoniekka koetukselle.

RUNOILIJJA: Odotan määräystäsi, caesar.

DOMITIANUS: Laulappas julki minulle mimmoisen soisit keisarin olevan.
No, Muusat hoi! Sitrat, auttakaa häntä.

LÄSNÄOLIJAT: Kuulkaa, kuulkaa! (Huomio kääntyy joka taholta runoilijaan).

RUNOILIJJA: Sinunlaisesi soisin hänen olevan, ihanan katsoa kuin on merentakaa nouseva päivä, vapaan ja onnellisen kuin jumalat!

VIERAAT: (hyväksyvästi): Hyvä, hyvä!

TIITUS: (saapuu puolijuoksussa portaiden ylimmille astuimille, pysähtyy äkkiä, kuuntelee runoilijan sanoja, ilmaisematta tuloansa. Sitten kätkeytyy oikealla olevan verhon taa).

RUNOILIJJA: Katso, suuri orjalauma, jota sanotaan Roomaksi, on sinun synnyttäjäsi. Katso, tuntien kahleita me tahdoimme nähdä yhden kahleettoman, yhden tahdoimme nähdä yli-ihmisen, jota ei sido säännöt, ei pykälät, ei filosoofein määräykset. Yhden tahdoimme nähdä vapaan, rikkauden ja onnen ympäröimän, jolle ei ole rajoja pantu, joka tekee mitä tahtoo, jolta ei puutu mikään,—ja semmoiseksi synnytimme sinut, sinä jumalainen, kuolematon caesar!

LÄSNÄOLIJAT: (paukuttavat käsiänsä).

DOMITIANUS: Mainiosti puhuttu. Julistan sinut hovirunoilijakseni, kun tulen Caesariksi. Syöttäkää ja juottakaa häntä.

AULUS CAECINA: Mitä sanoo meidän filosofimme tähän? Runoilija taisi antaa pienen letkauksen teikäläisille.

FILOSOFI: Vapaudesta sanansa puhuivat, suustansa löyhkäsi orjan henki. Mutta meitä filosoofeja huvittaa aina vastakohtat. Niinpä tiedän minä toisen opin, joka myöskin rehoittaa tulevassa valtakunnassasi, caesar, —ja, kuten äärimmäisyydet aina, on yhtä hullunkurinen.

DOMITIA: Puhu sinä vuorostasi.

FILOSOFI: Nuo kristityt, joita Neero sirkuksessa pedoilla raatelutti ja rovioilla poltti, ne opettavat, ettei keisari ensinkään voi olla onnellinen.

DOMITIANUS: Kuka olisi onnellisempi keisaria?

FILOSOFI: Se, joka ei huoli vallasta eikä rikkaudesta, sanovat he.

AULUS CAECINA: Joitako pedot raatelevat? ha-ha.

LÄSNÄOLIJAT: Ja joita rovioilla poltetaan? ha-ha-ha.

DOMITIANUS: Vieläkö kristityitä on meidän valtakunnassamme, Aulus?

AULUS CAECINA: Lienee yksi ja toinen Neeron vainoista säilynyt.

DOMITIANUS: Kun tulen Caesariksi poltan viimeisetkin heistä.

LÄSNÄOLIJAT: (paukuttavat käsiänsä Domitianukselle).

LYSIMAAKOS: (tulee, katsoo ympärilleen, lähestyy Aulus Caecinaa ja kuiskaa tämän korvaan).

AULUS CAECINA: (kavahtaa pystyyn, kuiskuttaa kiihkeästi Lysimaakon kanssa).

DOMITIA: Soittoa, soittoa enemmän! Ja missä tanssijat?— (Domitianukselle, huomattuaan Lysimaakon): Domitianus, katso!—mitä puhuu hän Aulukselle?

AULUS CAECINA: (Lysimaakolle) Apollon kautta, älä hiisku sanaakaan, ennenkuin luvan annan.

DOMITIANUS: (kavahtaa pystyyn, lähestyy Aulus Caecinaa). Mitä on tapahtunut?

LÄSNÄOLIJAT: (hämmästyksissään): Lysimaakos täällä!

AULUS CAECINA: Odottamaton taudinkohtaus.—Vespasianus on kuollut!

DOMITIANUS: Jumalat!

DOMITIA: Missä on Tiitus?

LÄSNÄOLIJAT: (paitsi Aulus Caecina ja Lysimaakos) Missä on Tiitus?
(Hajoovat kiihkeinä vasemmalle ja oikealle).

LYSIMAAKOS: (poistuu tuskaillen oikealle).

DOMITIANUS: Testamentti, Aulus!

DOMITIA: Tiitus? missä Tiitus on?!

AULUS CAECINA: Hiljaa! Lysimaakos sanoo, että Tiitus ratsasti Roomaan ennen häntä.

DOMITIANUS: Aulus—aavistus välähti minussa—! Tasavaltalaiset!

AULUS CAECINA: Tiitus on murhattu!

DOMITIA: (huutaa) Domitianus! Nyt meidän hetkemme on tullut! Oo, kun ei sitä meiltä vaan kukaan ottaisi!

DOMITIANUS: Aulus auttaa meitä. Oo, Domitia, Domitia!

AULUS CAECINA: Ei ole hyvä, että Rooma liian aikaisin saa tietää mitä me tiedämme. Domitia, hae Lysimaakos, tuki hänen suunsa.

DOMITIA: (juoksee vasemmalle).

AULUS CAECINA: Berenice on tulossa. On mahdollista, että testamentti on hänen hallussaan. Sinun täytyy ensimmäiseksi häntä tavata.

DOMITIANUS: (hätääntyneenä) Missä on Berenice?

AULUS CAECINA: Tuonne päin.

DOMITIANUS: (juoksee vasemmalle).

AULUS CAECINA: Nyt, Aulus, viisaasti ja rohkeasti! (menee vasemmalle).
Orjat: (juoksevat kokoon eri haaroilta).

ENSIMÄINEN ORJA: Minä kuulin prefektin sanovan: Tiitus on murhattu!

MUUT ORJAT: (huutavat hämmästyksestä).

TOINEN ORJA: Ja he kielsivät ilmoittamasta.

KOLMAS ORJA: Pitääköhän sitä uskoa?

NELJÄS ORJA: Pahako se olisi!

VIIDES ORJA: Suurin onni, suurin onni se olisi. Sh!

ENSIMÄINEN ORJA: Sh, sh,—Rooman orjain ilo se olisi.

TOINEN ORJA: Katsokaa, tuolla tulee Lysimaakos itkien.

LYSIMAAKOS: Ah, eikö vieläkään! Jumalani, jumalani! Hän on murhattu!

(Itkee valitellen).

ENSIMÄINEN ORJA: Lysimaakos, tahtoisitko, että hän tulisi? Etkö sinä orja olekaan?

KOLMAS ORJA: Rooma riemuitsee, jos se on Tiituksesta päässyt.

NELJÄS ORJA: Mutta henkilääkäri huokaa.

LYSIMAAKOS: Pienestä lapsesta, pienestä lapsesta olen häntä hoitanut, monista taudeista olen parantanut. Rakas on minulle hänen elämänsä. (Menee valitellen).

KOLMAS ORJA: Tuo on ainoa koko Roomassa.

ENSIMÄINEN ORJA: Koko valtakunnassa, Espanjasta hamaan Eufraatiin käy kevennyksen huokaus.

KOLMAS ORJA: Prefekti!

TOINEN ORJA: Berenice!

KAIKKI ORJAT: (juoksevat hajalle).

AULUS CAECINA ja BERENICE: (tapaavat toisensa).

BERENICE: (kiihoittuneena) Aulus, mitä kuulen!

AULUS CAECINA: Niin se on. Urkkijaini kautta on minulla tiedossa, että tasavaltalaiset väijyivät häntä.

BERENICE: Taivaan vallat! Hän on murhattu!

AULUS CAECINA: Se on Cassion veljesten työ.

BERENICE: Aulus. kohta koko Rooma sen tietää.

AULUS CAECINA: Kohta on myrsky irti.

BERENICE: (pää pystyssä) Kuka on hänen seuraajansa Aulus?

AULUS CAECINA: Berenice! Yksi seikka on tällä hetkellä sinulle yhtä tärkeä kuin minulle: Domitianus on syrjäytettävä!

BERENICE: Niin pitkälle käyvät tiemme yhteen, Aulus.

AULUS CAECINA: Niinkö pitkälle vaan? Eikö pitemmälle? Berenice? Ihana Berenice!

BERENICE: Minä olen sen, jonka on Rooman valtakunta.

AULUS CAECINA: (ylpeästi) Silloin olet minun, sillä minun ovat pretoriaanit.

BERENICE: (säpsähtää, sitten liehakoiden): Aulus, sinä et ole niinkuin heikko ja itkuun valmis Tiitus. Sinulla on usko omaan itseesi.

AULUS CAECINA: Se usko on roomalaisen usko, ja sen ympärillä kiertyy maailman suuret valtatapaukset niinkuin oman akselinsa ympärillä.

BERENICE: Sinä kelpaat Caesariksi, Aulus.

AULUS CAECINA: Kaikki riippuu tästä silmänräpäyksestä. Jos nyt autat minua, Berenice, jäät asemaasi. Minua miellyttää sinun mustat silmäsi ja juutalainen tarmosi, Berenice.—Domitianus on saatava tieltä.

BERENICE: Sen ymmärrän.

AULUS CAECINA: Sano hänelle, että on olemassa Vespasianuksen testamentti—että sinä yksin sen voit löytää. Ja kun olet saanut hänen luottamuksensa, myrkytä hänet.

BERENICE: Puuttuu vaan roomalaisen miehen vala.

AULUS CAECINA: Valani saat tässä (antaa kätensä Berenicelle).— Kuitenkin, sinä tiedät, että Rooman kansa vihaa sinua. Augustaksi teen sinut vasta kun on kaikki varmaa.

BERENICE: Viisainta saattaa niin olla. Kuitenkin, missä ei mikään silmä meitä näe———

AULUS CAECINA: Oo, Berenice! Sinua syleillessä on kuin jo syleilisin Rooman valtaa.

DOMITIANUS: (tulee, katsellen taakseen, kiihoittuneena): Aulus, auta minua. He tekevät kapinaa minua vastaan! He nauravat vasten silmiäni!

AULUS CAECINA: Berenicellä on vihiä isäsi testamentista.

DOMITIANUS: Ah, auttakaa minua. Mitä minä sanon heille? Neuvo Aulus,— Berenice!

SENAATTOREJA, RITAREJA, PRETORIAANEJA (tulee vasemmalta, kiivaasti keskustellen).

SENAATTORIT Y.M. Mitä? Mitä? Mikä huhu se on? Aulus, selitä! Selitä!

AULUS CAECINA: Pelkään, että huhussa on perää. Rooma on ilman Caesaria.

SENAATTORIT Y.M. (ilmaisevat hämmästyttä).

DOMITIANUS: Vaan minulla on testamentti, jossa minä määrätään Tiituksen myötähallitsijaksi ja seuraajaksi.

SENAATTORIT ja PRETORIAANIT: (nauravat).

ENSIMÄINEN SENAATTORI: Jos Tiituksesta pääsimme,—luuletko, että kiirehdämme sinua huutamaan. Pois gallialaiset nousukkaat!

TOINEN SENAATTORI: Senaatin pitäisi saada nähdä se testamentti.

DOMITIANUS: Berenice, onhan se sinulla?

KOLMAS SENAATTORI: Mitä sanomista Berenicellä on, kun Tiitus on vajennut?!

NELJÄS SENAATTORI: Pois juutalainen Rooman keisari­palatsista!

SENAATTORIT Y.M. Pois! Pois!

NELJÄS SENAATTORI: Emme tahdo juutalaisen valituuta Roomaan.

DOMITIANUS: Minä en ole Tiituksen kaltainen. En minä ole näyttelijä, en julma, enkä itke—. Ja minä revin maan tasalle hänen triumfiporttinsa ja kaikki muistot hänestä minä hävitän. Sen saatte nähdä!

ENSIMÄINEN SENAATTORI: Käske Berenice ulos Roomasta.

DOMITIANUS: Mutta—mutta hänellä on—Aulus mitä minun pitää tehdä?

SENAATTORIT Y.M. (melulla): Pois Berenice!

TIITUS: (juoksee verhon takaa, pysähtyy joksikin ajaksi, tulee sitten hitaasti alas portaita, huoletonta teeskennellen).

BERENICE: Taivaan vallat! Tiitus!

MUUT: (huudahtavat hämmästyksestä ja jäävät sanattomiksi paikoilleen).

AULUS CAECINA: Caesar—caesar—. Terve caesar Tiitus Flavius Vespasianus, Rooman imperaattori!

LÄSNÄOLIJAT: Terve Rooman imperaattori!

AULUS CAECINA: Me—minä—me luulimme,—että jokin vahinko oli kohdannut—

SENAATTORIT: Mikä onni, Caesarimme on vahingoittumaton!

ORJAT: (tunkeutuvat esille) Herra, suo suudella toogasi liepeitä, että orjain ilo saisi purkautua. (Ympäröivät Tiituksen polvistuen hänen ympärillensä ja suudellen hänen vaatteitansa).

AULUS CAECINA: Tietoihimme oli tullut, että tasavaltalaiset—

BERENICE: Tiitus, imperaattori, minun aurinkoni—suo minun orjain kanssa iloita sinun pelastumisestasi! (Kumartuu suutelemaan Tiituksen vaatteita).

TIITUS: Minua liikuttaa teidän hellä huolestumisenne. Ja minua miellyttää, että ensimmäisenä

hallitukseni päivänä saan näin elävän todistuksen teidän rakkaudestanne.

(Osottaa tahtovansa jäädä yksin).

LÄSNÄOLIJAT: (hajoovat eri suunnille).

TIITUS: (juoksee liktorin luo ja viittaa kädellensä Aulus Caecinaan).

LIKTORI: (pistää Aulus Caecinan kuoliaaksi).

(Aulus Caecinan huudosta rientävät äsken poistuneet takasin, tyrmistyen paikoilleensa.
Aulus Caecina kannetaan ulos).

TIITUS: (löytämättä sanoja) Ha-ha—hän oli tehnyt salaliittosuunnitelman.—Se joutui käsiini.—Kyllä minä sen näytän teille kaikille.—Menkää,—tai: älköön kukaan jättäkö palatsia.—Minä tahdon nähdä teidät ympärilläni,—rakkaat ystäväni—.

LÄSNÄOLIJAT: (hajoovat epätietoisina, pahaa aavistaen).

KVEESTORI: (jää yksin seisomaan Tiituksen eteen).

TIITUS: Mene sinäkin.—Kohta otan vastaan hallituskunnat. Mene.

KVEESTORI: (lähtee).

TIITUS: (sortuen) Voi minua, mitä olen kuullut! Aulus Caecina tahtoi myrkyttää tieltään minun veljeni! Domitianus häpäisi minun muistoni. Rooman ylimykset pilkkasivat minua. Omat koti-orjani ilkkuivat minulle. Berenice, sinä sanoit: minä olen sen, jonka on Rooman valtakunta. Kaikki—kaikki he ihan samaan pyrkivät kuin minä,—ja ovat valmiit murhiin ja myrkytyksiin, niinkuin minä. Oo, jumalat, tällöinkö oli se hetki, jota elämäni tavoitti! (Katsoo ympärilleen) Mikä minä olen? Olenko minä maailman herra? Vai olenko minä vaivainen, hylätty, yksinäinen? Ei minulla ole ketään! Vanha isäni olisi ollut—(huutaa): ääh!

LYSIMAAKOS: (kuultuaan huudon, tulee oikealta kuulumattomasti, jää perälle).

TIITUS: Voi minua, niinkuin haavoitettu kauris minä mykistyn tähän! (Huomaa Lysimaakon) Ah, Lysimaakos, Lysimaakos! (Juoksee hänen luokseen niinkuin ainoan ystävänsä).

LYSIMAAKOS: Miten on terveytesi, herra? Sinun ruumiisi vapisee.

TIITUS: (peittäen mielentilaansa) Ha-ha—. Olen usein aikonut sinulle puhua siitä asiasta. Katsos, minua vaivaa eriskummallinen tauti.

LYSIMAAKOS: Sano minulle se tautisi, niin sen parannan.

TIITUS: Se tauti on keisarille kovin sopimaton. Vastoin tahtoani nousee näet rinnastani tuska tänne kurkkuun, jäseneni vapisevat ja silmistäni vuotaa vesi.

LYSIMAAKOS: Kovin merkillinen tauti.

TIITUS: Voisihan luulla minun itkevän. Katso itse. Roomalaisen silmissä ei mikään ole häpeällisempää. (Uhkaavasti): Siis vaiti minun taudistani, muista!—

LYSIMAAKOS: Kylmimmän lähteen vedellä täytyy huuhdella ruumistasi. Tai vielä parempi jos lumikylpyyn suostuisit.—Tuon sinulle vahvistavan juoman. (Menee oikealle).

TIITUS: Ei ole ketään, jolle valittaisin.

LYSIMAAKOS: Tässä, herra, juo tämä. (Kääntyy vettä hakemaan).

TIITUS: (kaataa juoman maahan; itsekseen): Ei ole ketään, joka minut parantaa.

LYSIMAAKOS: (on huomannut, että Tiitus kaasi lääkkeen; tarkastelee häntä punnitsevasti).

TIITUS: Lysimaakos, minä annan sinulle vielä tärkeemmän viran, kuin henkilöäkäarin; minä teen sinut salaiseksi uskotukseni. Minulla on suuria hallitsijatuumia. Tahdon tästälähin tietää kaikki mitä Roomassa ajatellaan, sanotaan ja tehdään. Laajennan sentähden urkkijajoukkoni suureksi tiheäksi verkoksi yli koko valtakunnan. Poistan tieltäni kaikki mikä on minua vastaan. Ensimmäinen on, että he pelkäävät minua vielä enemmän! Minä näytän heille niin paljon verta, että he vavisten lankeevat maahan minun eteeni. Minä luon itselleni uuden ympäristön.— Mutta—minussa on lempeyttäkin ja hellyyttä. Ja katsos, minä aijonkin nyt alkaa hallitukseni jollakin suurella hyvällä-työllä, niin suurella,

ettei maailma ole sen vertaista nähnyt. Katso, minusta on ennustettu, että tulen suureksi hallitsijaksi, joka täyttää maailman hyvillä töillä.—Lysimaakos, sanoppas sinä, mitä hyvää keisarina tekisit?

LYSIMAAKOS: Antaisin viljaa roomalaisille ja toimittaisin suuria petonäytelmiä.

TIITUS: Sinä olet niin tyhmä, Lysimaakos.—Saat mennä. (Itsekseen) Voi minua!

LYSIMAAKOS: (aikoo mennä).

TIITUS: Odotas,—sano minulle Lysimaakos, tunnetko ketään kristittyä täällä Roomassa,—niitä, joita Neero vainosi?

LYSIMAAKOS: Herra, ne elävät salaisuudessa, niitä on paljon, niitä voi olla sinun ympärilläsi—sinun omien orjiesikin joukossa.

TIITUS: (ihmetellen) Mitä sanot? Sittenhän voit kohta saattaa jonkun heistä tänne.

LYSIMAAKOS: Sen voin.

TIITUS: Katso siis, ettei kukaan täällä häiritse minua ja tuo kristitty puheilleni. Minä tarvitsen häntä nyt kohta—kohta! (Menee oikealle).

LYSIMAAKOS: (seuraa Tiitusta ovelle).

BERENICE: (tulee vasemmalta, seuraa urkkien Tiitusta niinikään ovelle).

LYSIMAAKOS: (pysäyttää Berenicen) Herrani kielsi ketään luoksensa päästämästä. (Jää ovelle).

DOMITIANUS ja DOMITIA: (näyttäytyvät vasemmalta).

BERENICE: (kohauttaen olkapäitään osottaa, ettei päässyt Tiituksen puheille).

DOMITIANUS: Suuri näyttelijä hän on, mutta niin ei hän olisi koskaan voinut näytellä. Ettekö nähneet kuinka liikutettu hän oli,—kuinka hän oli hyvillensä.

DOMITIA: Berenicellä on toinen ajatus.

BERENICE: Mitä merkitsee kielto lähteä palatsista?—ja kielto päästä hänen puheilleensa?

DOMITIA: Verta se merkitsee. Se merkitsee, että jotkut vielä tänäpäivänä mestataan. Minä pakenen! Minä pakenen! (Rientää vasemmalle).

BERENICE: Täältä ei enää kukaan pakene. Ei:—jos tulta ei voi välttää, täytyy mennä tulen läpi.

(Menee vasemmalle).

DOMITIANUS: Lysimaakos,—jos huomaat jotain erinomaista veljessäni— jos—jos—huomaat, että hän esimerkiksi tahtoi minut vangita,— rukoile minun puolestani sinä, hän kuulee sinua, hän tulee helposti liikutetuksi, minä tunnen hänet.

LYSIMAAKOS: Minä rakastan Tiitusta, herraani. Minä teen kaikki mitä voin hänen edestänsä. Annan vaikka henkenikin. Minä olen jo vanha mies.

DOMITIANUS: Mutta puhuthan minun puolestani?—Lysimaakos, on mahdollista, että hän tahtoo minut hengiltä!

LYSIMAAKOS: Ah, herra, mitä on kuolla toisen käden kautta! Pahempi on sen, joka tappaa, pahempi sen, joka tappaa!

DOMITIANUS: Kuule! Minä luulen hänen tulevan! (Kiiruhtaa pois).

LYSIMAAKOS: (kuulostelee oikealla ovella, menee sitten vasemmalle ja lankee polvillensa ensimmäisen pylvään taa).

TIITUS: (jonkun ajan kuluttua) Lysimaakos, missä on sinun kristittysi?

LYSIMAAKOS: Hän on täällä.

TIITUS: Katso siis, että liktori on paikallansa ja tuo sitten kristitty eteeni.

LYSIMAAKOS: (katsoo verhon taa, tulee takasin) Liktori on paikallansa.

TIITUS: Entä kristitty?

LYSIMAAKOS: Tiitus, hän on edessäsi.

TIITUS: Mitä sinä sanot? Sinä kristitty?—Etkö olekaan tyhmä Lysimaakos?—(Huutaa): Sinä olet pettänyt keisarisi!

LYSIMAAKOS: Olen, Tiitus;—sinun hyväksesi.

TIITUS: En tiedä kuinka katsoisin sinua. Äsken olit orjani, nyt olet vieras, ja sinun puheesi ei ole orjan. Kuka sinä olet?—Kuka on sinut vapaaksi tehnyt?

LYSIMAAKOS: Totuus.

TIITUS: Sinä tuntisit totuuden? Orjaniko täytyy kumartua minun edessäni vai minun orjani. (Itsekseen): Hänen katseensa vangitsee minua! (Ääneen, arasti katsellen kulmiensa alta): Niin, kuka lienetkin,—jos sinä tunnet totuuden, sano se minulle. Vastaa siis minulle siihen kysymykseen, jonka äsken tein Lysimaakolle: Sano minulle hyvä työ, suuri ja laaja, jota ei kukaan keisareista ole vielä tehnyt. Ajatteles: minulla on suuri valta, valta maailman yli minulla on, minä voin kaikki.

LYSIMAAKOS: Kaikkea voi keisari, yhtä ei.

TIITUS: Mitä ei voi keisari?

LYSIMAAKOS: Tehdä hyvää.

TIITUS: Keisari ei voisi tehdä hyvää! Hullumpaa en ole kuullut.

LYSIMAAKOS: Sinä sanot niin, ja kuitenkin lyyhistyt kokoon totuuden lyömänä.

TIITUS: (huutaen): Lysimaakos, Lysimaakos, sinä olet katsonut minun läpitseni!

LYSIMAAKOS: Olen, Tiitus.

TIITUS: (raivokkaasti): Turhaan sen sanoit, sillä ennenkuin sinä minun käsistäni pääset, olet sinä kuoleman oma!

LYSIMAAKOS: En pelkää sinua enkä kuolemaa. Tätä hetkeä varten olen elänyt.

TIITUS: (arasti, hiljaa): Jos keisari ei voi tehdä hyvää, sano, mitä minun siis on tehtävä?

LYSIMAAKOS: Tahtoisin nähdä sinua, Tiitus, suoraan silmiin, kun sen sanon. (Lähestyvät toisiansa).

TIITUS: (koettaa katsoa Lysimaakoa silmiin) Ha-ha—

LYSIMAAKOS: Suoraan silmiin, ihan suoraan.

TIITUS: Minä katson, minä katson—. (Ottaa molemmin käsin ohimoistansa).

LYSIMAAKOS: Niin, Tiitus, juuri niin. Sinä ymmärsit, ennenkuin olin suuni aukaissut. Luovu vallastasi.

TIITUS: Katso, niitä on hallitsijoita, jotka ovat minua pahempia olleet. Mutta minä olen hyviäkin töitä harjoittanut. Ja minun aikomukseni oli vielä suurempia töitä tehdä—.

LYSIMAAKOS: Ja jos sinä olisit enkeliäkin puhtaampi, sanoisin saman: luovu vallastasi. Se on kristittyjen oppi jokaiselle. Sillä joka tahtoo ensimmäinen olla, hän olkoon kaikkein palvelija. Luovu vallastasi!

TIITUS: (puoleksi itsekseen): Jollen minä tietäisi, että se on niin,— mutta minun järkeni on hieno, ja minä olen aikaa sitten sen jo itse ymmärtänyt.

LYSIMAAKOS: Rauhaan ja onneen sinua kutsun ja iankaikkisuuteen sinua saatan, Luovu vallastasi, Tiitus. Se on se suuri teko, jota sinä tahdoit tietää. Sitä ei ole vielä yksikään keisareista tehnyt. Mutta ajat odottavat sinun tekoasi. Sillä aika on tuleva, että valtakuntain hallitsijat astuvat alas valtaistuimiltansa ja käyvät sisälle jumalan valtakuntaan.

Tule joukkoomme, Tiitus! Meitä on suuri veljeskunta. Kaikki siellä rakastavat sinua. Kaikki olemme yhtä elämässä ja yhtä ylösnousemuksessa. Rauhaan ja onneen sinua kutsun.

TIITUS: (Antautuen Lysimaakon mielentilaan) Vapaana hengähtäisin, yhdessä huokauksessa puhaltaisin pois tämän painon. Voi minua, voi minua! niinkuin lapsi minä itken.

LYSIMAAKOS: Tämä on minun viimeinen ja ainoa lääkkeeni sinun uutta tautiasi vastaan, Tiitus.

TIITUS: (säpsähtää itkustansa). Lysimaakos! Sinä olet kuoleman oma!

LYSIMAAKOS: Orjanasi olen elänyt. Sinua parantaakseni mielelläni kuolenkin.

TIITUS: Ha-ha—sinähän sanoit, ettei keisari voi tehdä hyvää. Minä näytän sinulle. Minä aijoin tappaa sinut, mutta nyt sanon: teen sinut vapaaksi! Mene! (Kun Lysimaakos viipyy): Mene salaa minun takaani, etten huomaa sinun menevän. Joudu! Sinä et ymmärrä, että se on suuri työ minulta. Mene! Mene, mene!

LYSIMAAKOS: Hyvästi, Tiitus!—Kutsu minua, jos tarvitset. Menen veljieni luokse, kerron heille, valmistan sinun tulosi! (Menee).

TIITUS: Mitä hän sanoi? »Kerron veljille»? Huomenna hän varhain seisoo torilla ja kertoo tutuillensa: »olen kääntänyt Tiituksen mielen, näin hänen itkevän edessäni!» Ja Rooma sanoo: »Tiitus itkee, Tiitus ei ole roomalainen» (Huutaa Lysimaakon jälkeen): Seis mies! (Liktorille): Hän ei saa elää. Tuo minulle hänen päänsä!—(Itsekseen): Pelastettu olet sinä Tiitus ja sinun valtikkasi! Ei kukaan ole vielä nähnyt sinua! Sinä olet Rooman herra!

LIKTORI: (tuo kilvellänsä vaatteiden alle peitetyn pään).

TIITUS: (viittaa asettamaan sen kauemmas luotaan).

LIKTORI: (asetettuaan kilven poistuu).

TIITUS: (arasti, epävarmasti): Olinko se minä, vai oliko se keisari, joka tuon teki?—Minä pelkään sitä keisaria. Hän on julma. Totta sinä sanoit, hän ei voi tehdä hyvää. (Lähestyy kilpeä, nostaa vaatetta) Hymy sinulla on huulilla, mutta mykkä sinä olet. Juuri äsken sinä puhuit minun kanssani; kuulen vielä sinun äänesi ilmassa.

Tapoin ainoan ystäväni—ainoan! Tällainen on ihminen, jonka jumalat ja ihmiset ovat jättäneet.

Nyt poistuu minulta viimeinen tuki. Viimeinen lämpö lähtee minulta. Lysimaakos, älä lähde, älä lähde! Minä en päästä sinua, minä pitelen sinusta!—Katso, jo jäähtyy sinun hymysi. (Jättää pään). Lysimaakos, mitä sinä sanoit minulle? Kuinka se oli? Tässä sinä seisot—sinä sanoit: luovu herruudesta! Niin sinä sanoit. Ja minä luovunkin. Lysimaakos, minä teen niinkuin opetit. Minä pakenen täältä—minä pakenen! (Juoksee vasemmalle, pysähtyy oven eteen): Palatsi on täynnä ihmisiä.—Mitä minä pakenisin?! Minä kutsun kokoon kaikki ja sanon julkisesti.—Minäkö?—Ah, kuinka minä pääsisin täältä tarvitsematta ketään nähdä! Lysimaakos, minä olen jo luopunut!

LIKTORI: (ilmoittaa): Ruhtinatar Berenice.

TIITUS: (säpsähtää): Vie pois tuo!

LIKTORI: (viepi kilven).

TIITUS: Mitä sanon hänelle? Minne pakenen häntä?

BERENICE, (tulee arasti ja urkkivasti).

TIITUS: (jähmettyy hänen nähtyänsä).

BERENICE: (lankee polvilleen Tiituksen eteen): Caesar, minua vapisuttaa sinun mykkä katseesi. Minä näen sinun tietävän kaikki. Mitä taisin minä! Mitä taidan minä sille, että sydämmeni himoitsee Rooman valtaa. Sitä on myös sinun sydämmesi himoinnut. Ja minä luulin, ettet enää ollut eläjien joukossa. Ah, caesar, caesar, minä pelkään sinun mykkää katsettasi, pelkään ja ihailen. Mikä on sinut tällä hetkellä muuttanut? En ole semmoista majesteettia ennen nähnyt. Noin sinä seisot palavan Jerusalemin edessä, noin sinä seisot minun unelmissani. Oo, caesar, minä näen, että sinä olet suuriin tekoihin valmistunut. Sinä olet Rooman herra, sinä yksin!

Elä vaikene enää caesar! Katso, minä olen polvillani sinun edessäsi, sinun armoasi rukoillen.—Tiitus, minä rakastan sinua, minä rakastan sinua! Nosta minut, tee minut Augustaksesi.

TIITUS: Ensi kerran kuulen sinun äänessäsi rakkauden väreen, josta korva ei voi pettyä. Sinä tulet liian myöhään, Berenice. Minä en voi antaa sinulle sitä, mitä pyydät. Minä en ole enää mitään.

LIKTORI: (ilmoittaa) Kveestori.

BERENICE: (kavahtaa ylös, vetäytyy pettyneenä vasemmalle.)

KVEESTORI: Caesar, imperaattori: hallituskunnat tahtovat tervehtiä sinua.

TIITUS: Ei tarvitse—toisten—

KVEESTORI: Caesar, minä näen kaikesta, että sinulle itsellesi on tiedossa äskeinen tapaus täällä palatsissa. Sinä tahdot katsoa sormien läpitse. Mutta se ei käy laatuun. Kuiskeet kulkee jo ulkopuolella hovia. Sopineeko tukehuttaa olemattomiksi selviä majesteettirikoksia.

TIITUS: Tee mitä tahdot.

KVEESTORI: Caesar, käsketkö vangitsemaan myöskin caesar Domitianuksen?

TIITUS: Mitä minä käsken—en minä mitään käske.

KVEESTORI: Jätetäänkö Domitianus siis salaisen valvonnan alaiseksi?

TIITUS: (itseksseen) Jotain minun pitäisi tehdä, etteivät he syö toisiansa minun jälkeeni. (Ääneen): Sano Domitianukselle, että julistan hänet jälkeläisekseni.

KVEESTORI: Julistat perittäväksi Flaviusten dynastian?—Salli huomauttaa, caesar, että sen täytyy tapahtua julkisella reskriptillä.

TIITUS: Pane kokoon reskripti. Minä tahdon vielä tänäpäivänä sen allekirjoittaa.

KVEESTORI: Oo, jalo caesar niinkö sinä palkitsit veljesi uskottomuuden!—Mitä käsket tekemään muille osallisille?

TIITUS: En mitään, en mitään—

KVEESTORI: Annatko heidät kansan tuomiolle?

TIITUS: En, en sitäkään. Olkoon niinkuin ei mitään olisi tapahtunut.

KVEESTORI: (hämmästyen): Caesar—heidän joukossansa on sinun pahimmat vihollisesi.

TIITUS: Mene. Ilmoita heille heidän tuomionsa.—Odot vielä. Sinä puhuit reskriptistä. Minä vapautan myöskin kaikki ennen vangitut. Peruutan viimeiset maanpako- ja kuolemantuomiot. Kaikki päästetään irrallensa.—Odot. Lisää vielä, että kaikki urkkijat ja ilmiantajat ajetaan ulos Roomasta.

KVEESTORI: Sinä teet itsesi suojaattomaksi, caesar.

TIITUS: Minulla ei ole mitään pelkäämistä enää. En minä heitä tarvitse. En mitään tarvitse. (Itsekseen): Kunhan vaan pääsisin pois!

KVEESTORI: Oo, caesar, sinä olet mahtava majesteetti, jonka pelkkä katsanto karkottaa väijyjät. Oo, sinä armon ruhtinas! Sinun jalot käskysi riennän perille viemään koko maailman riemuksi ja ihmeeksi. (Menee).

TIITUS: »Armon ruhtinas?»—Nyt luulen, että olen valmis. (Aikoo mennä vasemmalle. Pysähtyy ovelle).

(Näyttämön ulkopuolelta kuuluu innokkaita ylistyshuutoja imperaattorille).

Mitä se on? »Terve, terve Rooman imperaattori». Ensi kerran eläissäni kuulen siinä sydäntä. Ah kuinka sydämmeni halusi kuulla tuota tervehdystä! Nyt sen kuulin.—Omituinen oppi:—en ehtinyt vielä luopua herruudesta ja se jo suo minun tuntea onnea! Mutta et sinä sanonut: hallitse niin vähän kuin mahdollista; sinä sanoit: luovu. Niin sinä sanoit. (Ylistyshuudot alkavat jälleen, yhä kasvaen).

TIITUS: (viipyy ovelle kuunnellen).

KVEESTORI: (rientää sisälle): Caesar, lasketko heidät sisälle? He tahtovat purkaa sinulle ylistystänsä, sinulle uskollisuuttansa vanhoa. Katso, heidän intonsa paisuu, esteet kohta murtuvat. Tule, caesar, näytä itsesi heille. Caesar, missä on sinun purppuratoogasi? (Huutaa oikealle): Caesarin tooga! Tänne caesarin tooga!

NUORET ORJAPAJAT: (tuovat purppuratoogan).

TIITUS: (itseksseen): Ah, Lysimaakos, minä otan sen ylleni vaan pannakseni sen jälleen pois.

KAKSI NAISORJAA: (kiinnittävät toogan Tiituksen hartioille).

KVEESTORI: (ovella, ylistyshuutoja kovemalla äänellä): Caesar Augustus, Rooman imperaattori tahtoo näyttää itsensä kansallensa.

TIITUS: (itseksensä): Huomenna, Lysimaakos, huomenna! (Mene epävarmana avatulle ovelle, mutta tultuaan kynnykselle ja nähtyään tervehtivän kansan ottaa majesteettiryhdin ja ojennetuin käsin tyynnyttäen kansaa, astuu ulos): Tässä minä olen.

NAISORJAT: (poistuvat).

MUUT: (seuraavat Tiitusta).

BERENICE: (hiipii esille, riemuhuutojen hiljettyä puhuu kiihtyvällä intohimolla, katsellen Tiituksen jälkeen): »Liian myöhään?» Kaikki muut hän palkitsi. Minut hän sysäsi luotaan. Tähänkö minun aikeeni särkyisivät? Ei, Tiitus! Vielä eivät ole kaikki sinun ystäviäsi. Patriisein vanhat suvut odottavat sinun surmaasi. Cassion veljekset ovat vielä käyttämättä.—Sinä luulet nousseesi kunniasi kukkuloille, kun lepytit ja lahjoit nuo. Mutta tärkeimmän sentään jätit lepyttämättä. Juutalaisen ruhtinattaren hylkäsit, asetuit hänen tahtonsa tielle. Oo, sinä Jerusalemin hävittäjä! Niinkö luulet pääseväsi ilman kosta. Sinä murhaaja, sinä kansani verenjuoja, sinä, jonka silmät iloitsivat juutalaisen veren punaisuudesta. Ei Tiitus, Jehova elää, ja nyt olen minä hänen kostonsa tulkki!

(Esirippu).

NELJÄS NÄYTÖS

Keisarillinen loosi kolosseumissa. Arena ajatellaan olevan alhaalla loosin takana; näyttämön etuala on loosin edusta.

Patriisit kulkevat parittain edustan yli oikealta vasemmalle.

1:NEN PATRIISI: Ei todellakaan tiedä mitä ajatella.

2:NEN PATRIISI: Näen, että jo sinäkin alat suosia Tiitusta, »sinäkin Brutus».

1:NEN PATRIISI: Kansa huutaa hänen kunniatansa, ja täytyy myöntää, että muutamat hänen teoistansa—

(menevät ohitse).

3:S PATRIISI: (kulkien 4:nen patriisin seurassa) Hän on suuri näyttelijä. Kaikki on edeltäpäin laskettu ja punnittu. Muuttua julmimmasta pedosta nöyräksi ja sileäksi kyyhkyseksi,—se on enemmän kuin outoa. Ei ole hänen teoissansa roomalaista nobiliteetiä.

4:S PATRIISI: Jaa, jaa?!

3:S PATRIISI: Ne ei tule luonteesta, vaan oikusta.

4:S PATRIISI: Teko semmoinen kuin urkkijain ajaminen kaupungista—se on toki imperaattorilta uhkarohkeata. Se on kaunis, se on suuri teko.

3:S PATRIISI: Kaikki on vaan edeltäpäin laskettua.

4:S PATRIISI: Ja mitä sanot siihen, että caesar omin käsin kantoi ruttoisia Kampaniassa, omin käsin ruokaa jakeli—viipyen kuukausmääriä kurjuuden keskellä?

3:S PATRIISI: Harkittua näyttelystä—! (Menevät ohitse).

5:S PATRIISI: (kulkien 6:nen seurassa): Mitä? Keisarillinen loosi on vieläkin tyhjänä?—

6:S PATRIISI: Varmaan on kansanjoukot taas hänet pidättäneet anomuksillansa.

5:S PATRIISI: Oletko kuullut, mitä kerrotaan? Tiitus aikoo Berenicen hylätä.

6:S PATRIISI: Oh, todellakin. Jos niin on, kaatuu viimeinenkin syy meidän tyytymättömyytemme. Minä olen ensimmäinen huutamaan hänen ylistystensä—

5:S PATRIISI: Sen saamme tänään nähdä. Berenice on yhä Roomassa. Jos keisari kutsuu hänet viereensä, tuonne Augustan paikalle—

6:S PATRIISI: Kirottu juutalainen! Alas sitten Tiitus!

5:S PATRIISI: Sh!—Minä luulen, että kaikki tuo on liian myöhäistä. Kansa jumaloi Tiitustansa.

(menevät ohitse).

CASSIUS NUOREMPI: (Cassius vanhemmalle) Kuulitko mitä he puhuivat.

CASSIUS VANHEMPI: Tapahtuu mielipiteiden käänne meidänkin leirissämme.

CASSIUS NUOREMPI: Kohta on kaikki myöhäistä.

CASSIUS VANHEMPI: Kuule nyt,—mutta suu poikki: olen tavannut Berenicen.

CASSIUS NUOREMPI: No?

CASSIUS VANHEMPI: Hän auttaa meitä. Hän saattaa meidät Tiituksen läheisyyteen,—

CASSIUS NUOREMPI: Ellei se nyt tapahdu, ei se koskaan tapahdu. Mitä on meidän elämämme, ellei sitä toimelle uhrata!

CASSIUS VANHEMPI: Veljeni, me olemme kaksi kuolemaan vihittyä tässä!

CASSIUS NUOREMPI: Pelastu Rooma anastajasuvun vallasta! Me kuolemme, mutta tasavallan aate syntyy jälleen meidän kauttamme!

CASSIUS VANHEMPI: Nyt on keskipäivä, aika arvokas vanhain patriisein jälkeläisille. Veli, kuuletko humun kaukaa?

CASSIUS NUOREMPI: Se on kansan riemuhuudot.

CASSIUS VANHEMPI: Onko tikarisi peitoksissa?

CASSIUS NUOREMPI: Tässä se on.

CASSIUS VANHEMPI: Kuule, kuule, niinkuin laviinivyöry pauhu kasvaa. Ah!

CASSIUS NUOREMPI: Lujuutta! Päätöksemme voima ei vähene, vaikka se on hiljaisuudessa pauhun keskellä. Olen valmis kuolemaan ja voittoon!

(Poistuvat väkijoukkoon).

PATRIISIT: (perääntyvät vasemmalta, jossa keisarin tuloa odotetaan).

(Näyttämö täyttyy yleisöllä, joka riemuiten ja meluten tervehtii lähestyvää keisaria).

TIITUS: (koettaen hillitä onnen tunteita) Hiljemmin, armaat ystäväni. Menkään jokainen paikoilleen, sillä kohta alkaa näytäntö.

KANSA: Terve, terve caesar, hyväntekijämme, terve ruokkijamme, terve maailman herra! Sinä voit kaikki mitä tahdot! Ei mikään ole sinulle mahdotonta!

TIITUS: Olkoon niinkuin sanotte: ei mikään ole minulle mahdotonta. Nyt on juhlien viimeinen päivä. Tulkaa tänne kaikki, pyytäkää mitä tahdotte, minä täytän kaikki teidän toiveenne. Miksi ette pyydä minulta mitään, että voisin täyttää teidän pyyntönne. Ystävät näinhän minulta menee päivä hukkaan.— No, miksi vaikenette? Onko vaikea sanoa?

BERENICE: (astuu esiin).

YLEISÖ: Berenice! (Tyytymättömyyttä).

1:NEN PATRIISI: Mikä rohkeus!

2:NEN PATRIISI: Oo, juutalaista viekkautta!

TIITUS: Berenice?

BERENICE: Niin, Caesar. (Seuraavan kestäessä häätävät järjestyksen valvojat kansan poistumaan).

TIITUS: Sinun toivosi tiedän.

BERENICE: Täytä siis lupauksesi.

TIITUS: Ah, Berenice, se on pulmallinen kysymys. Sinä et tiedä mitä pyydät. En minä voi antaa sitä, mitä minulla itsellä ei ole. Sinä muistutat minua siitä, ettei minun, pitäisi enää olla tässä.

(Sortuu).

BERENICE: Rooman kansan kuullen lupasit jokaisen pyynnön täyttää.

TIITUS: Surku minun tulee sinua, Berenice raukka. En minä tahdo että kukaan sinulle sentään pahaa tekee. Minä annan sinulle keisarillisen suojeluskirjan—

BERENICE: Ääneen puhu! Lupauksesi huusit ääneen.

TIITUS: Ääneen siis sinäkin lausu pyyntösi, niin minä vastaan ääneen, koko Rooman kansan kuullen. Nyt se tapahtukoon.

BERENICE: Pyyntöni arvaat. Jokainen sen arvaa.

TIITUS: Niinpä minä koetan arvata mitä voin sinulle parasta tehdä.—
(Käskynhaltijalle): Keisarillinen laiva järjestetään ruhtinatar Berenicen käytettäväksi. Ruhtinatarta seuraa keisarillinen suojelus.—
Niin, Berenice, täytän vanhan toivosi. Päästän sinut kaukaisessa kotimaassasi käymään.

BERENICE: Kiitän armostasi! (Masentuneena itsekseen): Nyt, Tiitus, sanoit oman tuomiosi. (Peräytyy askel askeleelta edemmäs).

TIITUS: (Bericelle) Niin, Berenice, hyvästi! Minä en ollut se, joka tein sinut Augustaksi!

(Alkaa kuulua hiljainen, tukehutettu aplodi patriisien puolelta).

TIITUS: (kääntyy Berenicestä, sisällisessä riemussa). Mitä se on? Ne on patriisit! Oo, saavutinko minä vielä senkin! (Ääneen kylmästi): Hiljaa! Ei ole caesar arenalla teidän edessänne!

PATRIISIT: Terve, Rooman imperaattori!

TIITUS: Leikit alkakaa.

PATRIISIT: (keskenänsä): Kukkia toimittakaa. Me tahdomme mieltämme osottaa. (Poistuvat).

(Alkajaismerkit kajahtavat).

TIITUS: (itseksään): Lysimaakos, tämän ainoan kerran vielä! Kerran vielä Rooman kansan eteen! (On nousmassa loosiin).

BERENICE: (johdattaa esille Cassiuksen veljekset).

CASSIUKSEN VELJEKSET: (hyökkäävät tikareineen Tiituksen jälestä).

PREFEKTI: (ennättää väliin, huutaa): Seis, miehet! Caesarin murhaajat!
(Joka suunnalta rientää väkeä).

PATRIISIT: (kauhuissansa): Cassion veljekset!

1:NEN PATRIISI: Mitä ajattelitte! Mihin asemaan saatoitte meidät!

(Liktorit ottavat kiinni Cassion veljekset).

2:NEN PATRIISI: Mihin onnettomuuteen syöksitte itsenne!

CASSION VELJEKSET: Olemme valmiit kuolemaan.

3:S PATRIISI: Ja kuinka käy meidänkin! Oo, jumalat!

TIITUS: (tulee alas; itseksään): Seisatu vereni kuohu, seisatu! (Voittaen itsensä): Lysimaakos, en minä hallitse! (Osottaa liktorit päästämään irti Cassion veljekset. Ääneen): Cassion veljekset? Se on totta, teistä olen kuullut jo kauan sitten.

PREFEKTI: Käskekö tässä paikassa tuomiosi panna täytäntöön?

TRIBUUNI: Vai kysytkö kansan tuomiota. Takaan, että se käy yhteen sinun tuomiosi kanssa.

PREFEKTI: Mitä käsket, caesar?

TIITUS: Mitäkö minä käsken, haha!

PREFEKTI: Mitä on tehtävä, caesar?

TIITUS: Mitäkö tehtävä? Niin,—alkakaa leikit, kuten jo sanoin—mitäs muuta tässä olisi tehtävä?—

YLEISÖ: (osottaa hämmästyttä).

TIITUS: Gladiaattorit esille!

GLADIAATTORIT: »Salve imperator! Morituri te salutant!» (Tiitukselle tuodaan gladiaattorein miekat koeteltaviksi).

TIITUS: (osottaa miekat annettaviksi Cassion veljeksille). Koetelkaa gladiaattorein miekat. Eivätkö ole oivallista terästä.

CASSION VELJEKSET: (jäävät seisomaan miekat käteen).

KANSA: (osottaa ihastustaan).

TIITUS: No, nyt, luulen, voimme alkaa.—(Kun ei kukaan liikahda): Se on totta: teillä on vanha äiti vielä elossa, juoskoon joku heti noiden veljesten äidin luo sanomaan, ettei pojille mitään tapahtunut. Juoskaa pian, ettei mummo saa väärää sanomata ja ehdi halvaantua.

YLEISÖ: Mitä se oli? Tuliko ne sanat keisarin suusta?

TIITUS: (itseksensä): Tomppelit! Siinä he seisovat ja odottavat sittenkin milloin heidän päänsä katkaistaan.

(Yleisön hämmästyys ja ihastus alkaa yhä enemmän puhjeta kuuluviin).

TIITUS: No? Mikä humu se on? Miksei aloteta? (Cassion veljeksille): Jos teillä ei ole paikkaa muualla, käykää viereeni keisarilliseen loosiin. (Muille): Kaikki hajotkaa paikoillenne!

CASSION VELJEKSET: (menevät polvilleen Tiituksen eteen).

CASSIUS VANHEMPI: Oo, caesar, emme ole ansainneet sinun armoasi. Salli suudella sinun toogaasi!

CASSIUS NUOREMPI: Oo, caesar, jaloin imperaattoreista! Salli meidän vannoa sinulle uskollisuuden valamme! Katso, vihollisistasi olemme muuttuneet sinun uskollisimmiksi henkivartijoiksesi!

TIITUS: Nouskaa, nouskaa! Seuratkaa minua. (Menevät loosiin).

PATRIISIT: (osottavat tyytyväisyyttänsä ja ihastustaan).

1:NEN PATRIISI: Mikä rajaton hyvyys!

2:NEN PATRIISI: Mikä roomalainen tyyneys ja maltti!

3:S PATRIISI: Mikä suuri luonne!

4:S PATRIISI: Mikä saavuttamaton majesteetti loistaa hänen olennostansa!

PATRIISIT: Ei ole semmoista ennen nähty! Terve, terve imperaattori! Suurin kunnianosotus olisi sinulle liian pieni!

KANSA: (näyttämön ulkopuolella) Terve imperaattori, terve armon ruhtinas!

TIITUS: (on istunut Cassion veljesten seurassa loosiinsa; nousee äkkiä). Mitä näen minä?

Arenalle rientää patriisein nuorukaisia ja neitoja seppeleet päässä. He järjestyvät!

(Kuuluu voimakas ylistyslaulu, alkaen korkeasta diskantista. Se kasvaa ja lähenee).

»Amor ne deliciae generis humani!»

TIITUS: He heittävät kukkia minulle! Kansa nousee paikoiltansa. Kaikki rientävät tännepäin! (Tulee hämillään alas loosista, peräytyy äärimmäiselle etualalle. Nuorukaiset (27 poikaa ja 27 tyttöä) ilmestyvät taka-alalle laulaen ja heittäen kukkia Tiituksen ympärille. Samoin yleisö syrjiltä tervehtii caesaria, kukkia heitellen ja ylistystä huutaen).

TIITUS: (äärimmäisellä etualalla, itsekseen): He luulevat, että minä olen hyvä! (Kääntyy päin ylistäjiä, astuu muutaman askeleen heitä kohti entisellä majesteettiryhdillänsä, mutta voimatta hillitä liikutustaan lankee polvilleen maahan, rajusti itkien).

(Hämmästys. Laulu taukoaa hiljaa).

PREFEKTI: Caesar, mikä sinun on?

CALLIAS: (kumartuu tutkimaan Tiitusta). Se on varmaan joku äkkinäinen taudinpuuska. Mitä se on caesar?

YLEISÖ: (yhteen ääneen, hiljaa): Hän on keisari, ja itkee niin katkerasti!

BERENICE: (väkijoukosta) Näin alkoi Jehova kostonsa.

(Esirippu).

VIIDES NÄYTÖS

Sama avonainen atrium keisarillisessa yksityisasunnossa, kuin toisessa näytöksessä. Tuli palaa uhrialttarilla. Vuode. Pöytä kirjoitusneuvoineen.

(Orjat laittavat huonetta järjestykseen kulkien edestakasin, myöskin sisähuoneessa).

DOMITIANUS ja DOMITIA (tulevat seurueineen).

DOMITIA: Täällä on jo kaikki järjestyksessä. Hän tulee viihtymään hyvin. Täällä pauhaavan Rooman ulkpuolella on hiljaista ja rauhallista hänelle.

DOMITIANUS: (orjille sisähuoneessa): Pankaa tynnyt ylemmäksi! Tiitus tahtoo maata korkealla pääanaluksella. Minä tiedän.

DOMITIA: Niin, hän nukkuu melkein istuvillaan, olen minäkin kuullut.

DOMITIANUS: Ja sitten poistukaa kaikki. He ovat kohta täällä.

DOMITIA: Väenpaljous häiritsee sairasta.

SEURUE ja ORJAT (poistuvat).

DOMITIA: Domitianus, eräs seikka pelottaa minua: jospa Tiituksen tauti on tarttuvaa laatua. Sinun pitäisi pysyä kauempana hänestä.

DOMITIANUS: En voi lähteä täältä. Jos jotain tapahtuisi, on minun ensiksi tietäminen siitä. Domitia, sinun pitäisi olla Roomassa. Ei ole hyvä, että Rooma tietää kuinka vaarallinen hänen tautinsa on. Sinun täytyy siellä rauhoittaa ihmiset,—ja olla valmiina minua vastaanottamaan, jos—

DOMITIA: (kuiskaamalla): Mitä sinä luulet Domitianus?

DOMITIANUS: Henkilääkäriltä ei saa mitään varmuutta. Välistä hän näyttää huolestuneelta. Mutta toisinaan taas on niinkuin olisi varma parantumisesta. Ja itsepäisesti vaikenee, kun häneltä kysyy.

DOMITIA: Mutta Tiitus itse luulee kuolevansa. Sillä minä kuulin hänen huokaavan Calliaksen korvaan: yksi rikos painaa minun tuntoani, Callias.

DOMITIANUS: Mitä tarkoitti hän sillä rikoksella!

DOMITIA: En tiedä, Mutta hän sanoi vielä: sen voin vaan kuolemallani sovittaa.

DOMITIANUS: Tuolla he jo tulevat.

DOMITIA: Katso, kuinka rasittuneena hän nojaa Calliakseen. Katso, kuinka kalpea hän on! Tuo ei ole elämäksi.

DOMITIANUS: Roomaan, Domitia! Ennenkuin vuorokausi on umpeen kulunut, voi kaikki olla ratkaistuna.

DOMITIA: Niin, Domitianus. Minä lähden.

DOMITIANUS: Domitia, Domitia!

DOMITIA: Valkosella hevosella odotan sinun tulevan ja purppuraan minä sinut puetan!

DOMITIANUS: Ah, Domitia! Ehkä lyö pian minun hetkeni!

DOMITIA: Hyvästi! (Lähtee perältä).

DOMITIANUS: (väistyy tulevien tieltä hitaasti, tahtoen jäädä huomaamatta. Poistuu).

TIITUS ja CALLIAS (tulevat oikealta).

TIITUS: (Calliakseen nojautuneena): Sanoitko sinä heille kaikille, että se itku oli ainoastaan satunnainen hermopuistatus Caesarilla.

CALLIAS: Sanoin, caesar.

TIITUS:—ettei hän itsekään ymmärtänyt kyyneliensä syytä?

CALLIAS: Niin sanoin.

TIITUS: Ilmoitit kaikilla toreilla, koko Roomalle selitit asian?

CALLIAS: Selitin, selitin, caesar.

TIITUS: Se on hyvä.—Tämä minun sairastumiseni voi olla minun hyväkseni: se selittää niin paljon. Kaikki voivat siitä ymmärtää, että se oli ainoastaan satunnainen taudinkohtaus. Tahdon, että Roomassakin tietäisivät minun olevan nyt sairaana. Istu Callias tuonne pöydän ääreen ja kirjoita tilastani ja lähetä nopea ratsastaja Roomaan. Kirjeen pitäisi ehtiä istuvaan senaattiin.

CALLIAS: (kirjoittaa, tahtoo panna kokoon pergamentin).

TIITUS: Mitä sinä kirjoitit?

CALLIAS: Keisarillinen majesteetti on, saapuneena sukutilallensa, vaarallisesti sairastunut.

TIITUS: Callias, pyhi pois sana »vaarallisesti». Se herättää ennen aikaista levottomuutta. Kaikki saapuisivat tänne ja yksi ja toinen voisi ruveta odottamaan minun kuolemaani.

CALLIAS: (antaa pergamentin ulos).

TIITUS: Mitä sinä itse sanot minusta?

CALLIAS: Koetan parastani. Toivo ei ole läheskään lopussa.—Istu, caesar, tähän vuoteelle. Kohta valmistan kaikki. Asettelen lääkeastiani, järjestelen rohtoni. Kohta virkistyt ja kuulet kuinka iloisesti kiurut visertelee hattaroissa. Ja kaikki sinulle jälleen hymyilee.

TIITUS: Sinä lohduttelet minua niinkuin hautaan meneväistä.—Callias, sulje visusti ovet, ettei ole yhtään orjistani täällä, eikä kukaan seurueestani tule tänne sisälle. En tahdo näyttää itseäni tällaisenä. Voi, Callias, voi tätä matkaa tänne! En luullut koskaan perille pääseväni. Kuume polttaa ohimoitani, kurkkuani kuivaa. Minä olen todellakin kovasti sairastunut.

CALLIAS: (lääkepöytänsä luona) Sen olen jo kauan sitten huomannut caesar.

TIITUS: Minä luulen, että Domitianus veljeni myöskin sen huomasi. Minusta näytti niinkuin hän olisi matkan kestäessä sinulta tuon tuostakin kysynyt, kuinka minun tilani on. Mitä sinä vastasit hänelle? Katso tännepäin, Callias.

CALLIAS: Vastasin, että tämä kauan kestänyt hidas ja yhtämittäinen kuumeen nousu ei merkitse hyvää.

TIITUS: Eikö hän kysynyt sinulta kuinka kauan luulet minun vielä elävän?

CALLIAS: (vaikenee).

TIITUS: Eikö hän pyytänyt määräämään sitä aikaa—sitä hetkeä? Eikö hän sanonut: se epävarmuus kalvaa minun mieltäni?

CALLIAS: (tuo Tiitukselle juoman). Juo, caesar!

TIITUS: Mitä se on, Callias?

CALLIAS: Katso, caesar, olen valmistanut juoman, joka tuo uutta eloa sinun suoniisi.

TIITUS: (ajatuksissaan): Onko se semmoinen, joka vaikuttaa hitaasti ja varmaan, vai ehkä semmoinen, joka voi kohta parantaa, mutta myöskin kohta tappaa?

CALLIAS: En ymmärrä sinun puhettasi, caesar. Luulen, että sinun kuumeesi saattaa sinut hourailemaan. Tule, caesar, sinun täytyy laskeutua vuoteelle. (Taluttaa Tiitusta perälle).

TIITUS: Mihin sinä saatat minua? (Seuraa Calliasta sisähuoneen eteen. Pysähtyy). Ei, Callias, ei sinne! En minä ole vielä valmis kuolemaan. Mutta jos sinne menen, kuolen kohta. Sinne kuoli isäni.

CALLIAS: (pudistaa ymmärtämättä päätänsä. Saattaa Tiituksen entiselle paikalle). Oo, caesar, jos saisain vaan sinut rauhoittumaan ja kuumeesi ehkäistyksi!

TIITUS: Ei minun elämäni riipu sinun lääkkeistäsi, Callias. Sinut otin henkilöäkärikseni en niin paljon siksi, että osaat keittää rohtoja, kuin siksi, että olet auguuri, enteiden lukija. Sano minulle, Callias, tiedätkö jotain varmaa ennettä, jotain merkkiä, josta voisimme arvata kuinka minun käy.

CALLIAS: (mietittyänsä): Uhraa uhri Jupiterille, ja savun kierteistä lue salaiset asiat.

TIITUS: Mitä sinä sanot!

CALLIAS: Jos savu nousee ylös, saat elää; jos se laskeutuu maahan, silloin vaativat jumalat sinua pois.

TIITUS: (itseksensä): Voi mitä kuulen! Sen olen kerran ennenkin tehnyt. Ja silloin puhui savu totta. Uskaltaisinko nytkin? (Calliakselle): Mitä sinä luulet? nouseeko savu korkeuksiin, vai luuletko sen jäävän maahan hiipimään?

CALLIAS: Ilma on tyyni, taivas kirkas. Mutta alttarin savu on aina oikullinen.

TIITUS: Callias, tuo siis minulle villatukko uhrioinaasta.

CALLIAS: (menee).

TIITUS: Taivas on kirkas, ilma on tyyni.—Mutta niinhän se oli silloinkin!

CALLIAS: (tuopi villatukon). Tässä, herra.

TIITUS: (ottaa villatukon, heittää sen tuleen ja kääntää kasvonsa pois). Callias, mihin päin savu menee?

CALLIAS: Se nousee, herra.

TIITUS: (kääntyy päin). Se nousee, se nousee! Suorana patsaana se nousee.

CALLIAS: Enne lupaa sinulle varmaa parantumista. Levähdät vaan muutamia päiviä vuoteellasi, sitten palajat Roomaan!

TIITUS: Palaan Roomaan takasin—jälleen hallitsen—jälleen kuulen ylistystäni.—Ah, Callias, ei se minua ilahuta. On niinkuin en olisikaan sitä tahtonut kysyä. Milloin kuolen, se on minulle sama. Minä tahdon tietää onko totta, että caesar elää kuoltuansa, kuten sanotaan. Elää minä tahdon. Maailmaa tahdon iankaikkisesti omistaa! Se on minun, Callias. Olen tuntenut, että se on minun. En minä voi siitä erota, en milloinkaan. Ah, Callias, sano, onko se niin, että caesar kuoltuansa nousee jumalien joukkoon?

CALLIAS: Se on vanha roomalainen usko. Ja ennekin lupasi sinulle elämää.

TIITUS: Etkö tiedä selvempää ennettä? Tuo savu nousee vaan siksi, että taivas on niin pilvetön ja ilma tyyni. Sano, sano, Callias!—

(Kuuluu kaukainen, kasvava ja taas hiljenevä ukkosenjyrinä, ilman selvää alkua ja loppua).

Mitä se oli?

CALLIAS: Luulen ukkosen käyneen.

TIITUS: Niin, niin, se oli ukkonen—!

CALLIAS: Sepä harvinaista! Keskellä pilvetöntä taivasta ja kirkkainta päiväpaistetta!

TIITUS: Nyt minulla on vastaus. Kaikki, kaikki palaa takasin. Oh, sydäntäni kirveltää ja kuitenkin minä itken ilosta.

CALLIAS: Selitätkö tuon jyrähdyksen enteeksi, caesar?

TIITUS: Callias, minä luovun herruudesta.

CALLIAS: Luovut herruudesta? Sinä, joka tuskin kahta vuotta olet vielä hallinnut,—joka olet loistosi ja kunniasi kukkuloilla,—jonka vertaista ei maailma ole vielä tuntenut, eikä ole tunteva.

TIITUS: Suuresti erehdyt, kun luulet minua hyväksi. Ei. Minä vaan olen tahtonut luopua. Kaikki on siitä alkunsa saanut. Ah, siitä asti kuin en hallinnut, olen suurinta hallitsijaonnea kokenut. Sentähden olen päivä päivältä lykännyt tuonemmaksi. Mutta nyt en voi enää lykätä tuonemmaksi. Minä tahdon elää! Minä tahdon elää jumalien joukossa. Minä tahdon, Callias.

CALLIAS: (ymmärtämättä pudistaa jälleen päätänsä). Tahdotko nyt ehkä juomaani maistaa?

TIITUS: Sanomme Domitianukselle, että luovumme. Hän ottakoon kaikki.

CALLIAS: Sinä olet sairas, Tiitus. Kuume on ottanut vallan sinun ylitsesi; sydämmesi sykkii hurjan nopeasti.—

TIITUS: (itseksensä): Et sinä sanonut: Tiitus, hallitse niin vähän kuin mahdollista. Sinä sanoit: luovu.

»Aika on tuleva, jolloin valtakuntain hallitsijat astuvat valtaistuimiltansa käydäkseen sisälle uuteen valtakuntaan».—Niin sinä sanoit.

CALLIAS: Voi minua! Näen, että sinun käy hullusti, caesar. Silmissäsi väikkyä lähestyvän lopun enteet, otsasi on märkä, Caesar, minä rukoilen sinua, ota vastaan, ota vastaan minun lääkkeeni!

TIITUS: Minä tahdon tehdä sen, mikä on minun onneni ja elämäni!

CALLIAS: Sinä seisot manalan kynnyksellä, caesar, usko lääkäriäsi.

TIITUS: Saat nähdä, kuinka terveeksi minä tulen. Mene, sano Domitianukselle, että Tiitus tahtoo puhutella häntä. Mene!

CALLIAS: (menee. Palaa seuraavan repliikin jälkeen).

TIITUS: Nyt, nyt minun se on tehtävä, tai sitten ei milloinkaan. Elämän ja kuoleman vaaka on minun omissa käsissäni.

DOMITIANUS: (tulee seurueineen täydessä keisarillisessa loistossa).

TIITUS: (kääntyy päin Domitianusta). Ääh! (Raivokkaasti): Minä olen Rooman keisari, minä, minä, minä!

DOMITIANUS: Sinä olet Rooman keisari, sinä yksin. Terve caesar, Rooman imperaattori!

SEURUE: Terve caesar, Tiitus Flavius, Rooman imperaattori!

TIITUS: (masentuneena, itseksensä): En voinut, en voinut! (Ääneen): Kuinka koreana sinä olet, Domitianus. Kuitenkin sanon sinulle: liian paljon odotat purppuratoogasta. Ei kukaan mene varmemmin kuolemaa kohden kuin keisari.

DOMITIANUS: (ympäristölleen): Hän hourailee.

MUUT: (nyykäyttävät myöntävästi Domitianukselle päätä).

TIITUS: Jos tahdot onnellisesti hallita, älä hallitse. Älä kajoo mihinkään. Anna kaiken tapahtua niinkuin se itsestensä pyörii sinua vastaan.

DOMITIANUS: Antakaa hänelle vettä. Hän on kuumeessa.

TIITUS: En minä houraile. Ennen hourailin. Nyt kaikki selkiää. Älä ensinkään hallitse. (Vaipuu ajatuksiinsa).

CALLIAS: (osottaa pitävänsä Tiituksen tilaa arveluttavana ja kehottaa läsnäolijoita poistumaan. Vastaa lähettäläältä pergamenttikäärön).

DOMITIANUS ja SEURUE: (osottavat olevansa samaa mieltä ja poistuvat).

TIITUS: Minne he läksivät?—Nyt, Callias, lähestyy minun viimeinen hetkeni. Se tulee minua auttamaan, kun en itse voinut, ja erottaa minut kaikesta, niinkuin minä tahdoin.

Katso, minä tervehdin sitä niinkuin vapauttajaani.

Minä itse menen sitä vastaan, minä itse kutsun sen luokseni. Katso, ilman sinun tukemistasi minä nousen ja kävelen sinne, josta en koskaan enää palaa. (Menee sisähuoneen ovelle, pysähtyy sen kynnykselle). Callias! nyt mene ja sano Domitianukselle, että minä olen kuollut.

CALLIAS: Oo, caesar, minkä katkeran toimen annoit palvelijasi osaksi!

TIITUS: Se on minun viimeinen keisarillinen tahtoni. (Menee sisälle, sulkeutuu verhon taa).

CALLIAS: (avaa oven ulos).

DOMITIANUS ja HÄNEN SEURUEENSA (tulevat).

CALLIAS: Caesar on viimeisen hengähdyksensä hengittänyt.

DOMITIANUS: Nytkö jo? en sitä odottanutkaan! Ihan, ihanko kuollut?

CALLIAS: Anna suuta hänelle. Sanotaan, että äsken kuolleet joskus heräävät elämään semmoisesta rakkaudenosotuksesta.

DOMITIANUS: Kuinka varomaton sinä olet, Callias. Entä jos tauti tarttuisi minuun hänen vielä lämpimästä ruumiistansa. Tiedä Callias, nyt olet sinä minun elämäni vartija.—Ah! En hetkeäkään voi hukata tähän suruhuoneeseen. Valtakunnan asiat vaativat minut pois! Kuolon sanoman vien minä Roomaan.

Ratsumiehet ja ritarit! Tällä hetkellä on caesar Tiitus Flavius astunut jumalien joukkoon.

SEURUE: Terve caesar, Domitianus Flavius, Rooman imperaattori!

DOMITIANUS: (itseksensä): Ah! Nyt on se tapahtunut! Minä! (Ääneen seurueellensa): Roomaan! (Juoksee haltioissaan ulos seurueineen).

(Kohta jälkeen kuuluu hevosten kavioiden kopse, joka seuraavan kestäessä vähitellen etenee ja hiljenee).

CALLIAS: (rientää sisähuoneen ovelle, aukasee verhot katsoakseen Tiitusta).

TIITUS: (on polvillaan maassa, nojautuneena ovenpieleen, kuuntelee etenevää kavioiden kopsetta). Noin ratsasti Tiitus Roomaan Vespasianuksen kuolemaa ilmoittamaan. Nyt olen senkin nähnyt. Luovuinhan sittenkin enkä tahtoisikaan enää takaisin. Niin suloista on kuolla, kun kaikki näin on sovitettu. Kiitos, Lysimaakos, sinun opistasi. Se antoi minulle onnellisen hallituksen. Ja vielä enemmän: se puhdisti minun sieluni.

Unohtakaa Tiitus, luopukaa, luopukaa kaikki—

CALLIAS: (on avannut pergamentin). Caesar, sinä käsket unohtamaan itseäsi. Kuule mitä kirjoittaa vastaukseksi sinulle Rooman senaatti! Kuule kuinka Rooman kansa sinua rakastaa: »Oo, caesar, niinkuin nopean myrskytuulen ajama pilvi paneutuu auringon eteen, varjoten valoisat seudut, niin sanoma sinun sairastumisestasi on äkkiä pimittänyt Rooman. Levottomina vaativat kansanjoukot tietoja sinun tilastasi. Oo, älköön tämä tauti kauan erottako sinua sinun Roomastasi, joka ikävöi nähdä jälleen sinua,—joka jumaloi sinun nimeäsi ja ikiajoiksi on siihen kiinnittänyt tuomionsa sinusta: amor ac diliciac generis humani, sinä ihmiskunnan rakkaus ja sulo!»

(Heittää pois pergamentin) Mitä minä näen? Caesar, kuulitko sinä mitä luin? Caesar, sinä et vastaa! (Kumartuu Tiituksen luo, tunnustelee häntä).

Kuollut!

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus,

or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and

donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.